دانشمن بالا

AltunOq

نۇرمەھەممەت زامان

دانشمەن بالا

(شېئىرى چۆچەكلەر)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
ئۈرۈمچى — 1980

مەسئۇل تەھرىرى: ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر

مۇندەرىجە

ۋاپاغا جاپا 1
دانىشمەن بالا 10
نەي 28
كەنجى باتۇر 46
شاھزادە ۋە ئۇنىڭ دوستى 78
رەمبال 128
قارىغاينىڭ نەسىھىتى 144

ۋاپاغا جاپا

بۇرۇنقى زاماندا بىر شاھ بار ئىكەن،
قۇشلارغا تولىمۇ ھەۋەسكار ئىكەن.

بۇ شاھنىڭ بار ئىكەن بىر قۇشى ھەيۋەت،
ئۇنىڭدا بار ئىكەن بىر خىل پەزىلەت.

سېزەركەن زىرەك قۇش ياخشى - يامانىنى،
زەھەرنى ھەم تەملىك: ئىسىل تائامنى.

كۆرگەندە تائامنى ئىچىلىپ - يايراپ،
"تاماق يەڭ" دەيدىكەن خۇش ئاۋاز سايراپ.

AltunOq

سەزگەندە تائامدا ئوغا - زەھەرنى،
تۇراركەن سايرىماي بىلىپ خەتەرنى.

دوستنى ۋە دۈشمەننى بىلەركەن قاراپ،
بۇ خىسلەت شاھقىمۇ قاپتىكەن ياراپ.
پادىشا بۇ قۇشنى چۈشەرمەي قولدىن،
ئايرىماس ئىكەن ھەر سەپەردىن - يولدىن.

بىر كۈنى پادىشا تۇرۇپ سەھەردە،
تاغلارغا كوز ساپتۇ (ئوزى شەھەردە).

تاغ ھىدى پۇراپتۇ دىماققا ئەجەپ،
قاپتۇ ئۇ كىيىكنىڭ گوشىنى ئەسلەپ.

قوندۇرۇپ ۋاپادار قۇشنى قولغا،
چىقىپتۇ پادىشا ئاتلىن ولغا.

كىيىكلەر كوپ جايغا بىرىشنى خالاپ،
مېڭىپتۇ پايانسىز ئۇپۇققا قاراپ.

بىر يەرگە بارغاندا ئۇچراپتۇ بىر ئىز،
قوغلىشىپ مېڭىپتۇ ئاشۇ ئىزنى تېز.

بىپايان قۇملۇقنىڭ ئىچىگە كىرىپ،
پادىشا ئۆزىمۇ قاپتۇ بەك ھېرىپ.

ۋىژىلداپ كويدۇرۇپ كېتىپتۇ ئاپتاپ،
يا بىرەر سايىمۇ يوق ئىكەن شۇ تاپ.

تەشنالىق جىنغا ساپتۇ زۇلۇمنى،
ساقىتىپ بېقىپتۇ نەچچە تولۇمنى،

قالماپتۇ تامچە سۇ، كېتىپتۇ دەرمان،
سۇ تېپىش ئۈچۈن شاھ بېرىپتۇ پەرمان.

مېڭىپتۇ نۆۋكەرلەر خوپ دەپ شۇ ھامان،
سۇ ئىزلەپ قىدىرىپ، كېزىپتۇ ھەريان.

تاپالماي قايتىپتۇ سۇنى قانچىسى،
تېگىپتۇ ئۇلارغا شاھنىڭ قامچىسى.

تاش تاغنى ياقىلاپ بارسا ئىككىسى،
كەپتۇ ـ دە تامچىغان سۇنىڭ شەپىسى.

ئەتراپنى كەچ دىمەي ئىزلەپ كېتىپتۇ،
ئىزلىشىپ ئاخىرى سۇنى تېپىپتۇ.

قارىسا، بىر ئىگىز چوققىدىن تېمىپ،
چۈشەركەن زىلال سۇ كوزنى چاقنىتىپ.

يۈگۈرۈپتۇ نوۋكەرلەر ئارقىغا قاراپ،
سۇ! دەپتۇ قۇرىغان لېۋىنى يالاپ.

خەۋەرنى يەتكۈزۈپ بىرىپتۇ شاھقا،
ھەممىسى ئۇچقاندەك كەپتۇ شۇ ياققا.

پادىشا ئالدىراپ كېتىپتۇ شۇئان،
بىرىپتۇ ھەممىگە يەنە بىر پەرمان:

"بىرىڭلار ئالدىدا ماڭا بىر قاچا،
ئۇنىڭدىن ئىچەي مەن قانغىچە راسا".

دەپتۇ ـ دە، پادىشا كۈتۈپ تۇرۇپتۇ،
كوزىدىن ئوت چاقناپ لېۋى قۇرۇپتۇ.

تەشنالىق دەردىدە بولسىمۇ بىھۇش،
ھەممىگە سەپ سېلىپ تۇرىدىكەن قۇش.

ماڭ تەستە توشقۇزۇپ بىر قاچا سۇنى،
بىرىپتۇ ئېپكىلىپ شاھىغا ئۇنى.

قاچىنى پادىشا قولغا ئاپتىكەن،
قۇش بىرنى قويۇپتۇ سول قانات بىلەن.

كېتىپتۇ قاچىدىن ئۇ سۇ توكۇلۇپ،
پادىشا "ئىست" دەپ قاپتۇ ئۇكۇنۇپ.

بۇيرۇپتۇ پادىشا قايتىدىن سۇغا،
يۇگرەپتۇ قاچىنى كوتىرىپ دوغا.

كوپ ئوتمەي قاچىنى يەتكۇزۇپ كەپتۇ،
پادىشا بىر ئىچەي زەمزەمنى دەپتۇ.

ئوڭ قانات بىلەن قۇش يەنە بىر ساپتۇ،
ئىچەلمەي پادىشا ئارماندا قاپتۇ.

قۇشنىڭ بۇ قىلىغى ئوتۇپ جېنىدىن،
ئاچچىق تەر چىقىپتۇ پۇتكۇل تېنىدىن.

"يولۋاسنى يەڭگەنلەر ئەمەس قەھرىمان،
ئاچچىقنى يەڭگەنلەر بولار پەلۋان".

ئويلاپ ئۇ خەلقنىڭ ئاشۇ سوزىنى،
تۇتۇپتۇ ئاچچىقتىن ئاران ئوزىنى.

ۋەزىرگە قايرىلىپ: "سۇ ئەكەل" — دەپتۇ،
ئۇچىنچى قېتىمىۋ سۇنى ئېپكەپتۇ.

تۇرغاندا پادىشا خىيالغا چوكۈپ،
تاشلاپتۇ ۋاپادار قۇش يەنە توكۈپ.

قاچىسى تاراڭلاپ چۈشۈپتۇ يەرگە،
پادىشا غەزەپتىن چومۇپتۇ تەرگە.

AltunOq

بېرەلمەي قاپتۇ ئۇ ئاچچىغىغا هاي،
بۇ نىۋەت، ئۆزىنى زادى باسالماي.

ئۆرۈپتۇ قۇشنى ئىگەر قېشىغا،
تېگىپتۇ چىڭ ياغاچ قۇشنىڭ بېشىغا.

شۇ هامان چىرايلىق بۇ قۇش ئۆلۈپتۇ،
دەهشەتلىك ۋەقەنى هەممە كۆرۈپتۇ.

پادىشا بىر هازا بولۇپتۇ غەمكىن،
ئويلاپتۇ بۇ ئىشنى ئولتۇرۇپ تەمكىن:

"ئىچكىلى قويمىدى قۇش سۇنى ئەجەپ،
نىمىشقا توكتى ـ هە، زادى نىمە گەپ؟

چۈشەنمەي قالدىمۇ ئۇنىڭ تىلىنى،
يا بىلمەي قالدىمۇ ياخشى دىلىنى؟"

خىيالدىن كاللىغا كەپتۇ بىر گۇمان،
قاپلاپتۇ كۆڭلىنى غۇۋالىق، تۇمان؛

ئورنىدىن دەس تۇرۇپ پادىشا شۇئان،
بېرىپتۇ غەزەپتە بىر ئەمىر پەرمان:

— تېپىڭلار سۇ كەلگەن مەنبەنى دەرھال،
مەيلى جان كەتسىمۇ قىلىپ بىر ئامال.

— خوپ! — دەپتۇ كوپچىلىك تاراپ ھەرياققا،
بەك تەستە يامىشىپ چىقىپتۇ تاققا.

كورگەندە مەنبەنى قاپتۇ بەك ھەيران،
ئەس - ھۇشىنى يوقىتىپ بوپتۇ پەرىشان:

ئوڭكۇرنىڭ ئىچىدە ئاغزىنى ئېچىپ،
بىر مەخلۇق ياتارمىش زەھرىنى چېچىپ؛

تۇرارمىش كوزلىرى ھەريانغا بېقىپ،
جاۋغايدىن ئوغىسى تۇۋەنگە ئېقىپ.

قېچىپتۇ نوۋكەرلەر بۇ ھالنى كورۇپ،
ئاللاغا نالە قىپ، ھەر يانغا ھۇرۇپ.

ئېسىلىپ تاشلارغا چۇشۇپتۇ يېنىپ،
شاھىغا ئەھۋالنى ئېيتىپتۇ كېلىپ:

"ئىچكىلى تاس قاپسىز ئوغىنى، شاھىم،
ساقلاپتۇ ھىلىمۇ قادىر خۇدايىم.

چىرايلىق قۇشنىمۇ توغرا قىپتىكەن،
تامچىغان سۇ ئەمەس بىر ئوغا ئىكەن!“

ئاڭلىغان چېغىدا خەۋەرنى شاھى،
ئالەمنى بېسىپتۇ پەريادى - ئاھى.

چىدالماي ئوزىنى ھەريان ئېتىپتۇ،
قۇشىغا ئوكۇنۇپ يىغلاپ كېتىپتۇ:

”ۋاي ئىست، ۋاپادار، كويۇمچان قۇشۇم،
بىلگەندە قەلبىڭنى يوقالدى ھۇشۇم.

سەن قىلساڭ ياخشىلىق ئىشەنمەپتىمەن،
كورسەتكەن ئەقلىڭنى چۇشەنمەپتىمەن.

ئەمدى مەن سېنىڭسىز قانداق ئوتىمەن،
پۇشماندىن ئەبەتكە زەھەر يۇتىمەن......“

قىلىسمۇ سەزگۇر قۇش شاھىغا ۋاپا،
ساپتىكەن پادىشا ئاشۇنداق جاپا.

”ۋاپاغا جاپا“ دەپ سوز تارقاپتىكەن،
بۇ تەمسىل خەلققە شۇندىن قاپتىكەن.

دانىشمەن بالا

شاھ قايتىپتۇ شىكاردىن خوشال
خاسىيەتلىك كۇنلەرنىڭ بىرى.
ئەتراپىدا قىزغىن سوزلىشىپ
كېلىدىكەن ۋەزىر-نوۋكىرى.

پۇزۇر ئىكەن شاھنىڭ لىباسى
قامىتىگە زەپمۇ ياراشقان.
يالت-يۇلت قىلىپ كوكسىدە زۇننار
كوز چاقنىتىپ نۇرلارنى چاچقان.

قارايدىكەن زۇقمەن كوز بىلەن
ئېھتىرامدا ئەلنىڭ ھەممىسى.
زەر يىپۇقلۇق ئارغىماقلارغا
كېلىدىكەن زوقى، ھەۋىسى.

يول بويىدا بىر توپ بالىلار
يۇرگەن ئىكەن چېپىشىپ ئۇيىنۇشۇپ.

شاھنى كورۇپ قارشىپ قاپتۇ
سولتىگە ھەيران بولۇشۇپ.

شاھ كېتىپتۇ ئوردا تەرەپكە
باللاردا تەسىر قالدۇرۇپ:
"بىزمۇ ئوردا ياسىساق قانداق؟"
دەپتۇ بىرسى ئارىدىن تۇرۇپ.

نۇسرەت ئىكەن تەكلىپنى قويغان
ئىرادىلىك بالىنىڭ ئېتى.
قايىل قىپتۇ جىمى ئادەمنى
ئۇنىڭ ئەقلى، زېھنى، جۇرئىتى.

مەسلىھەتچە بوش جاينى تالاپ
ئوردا سالماق بولۇپتۇ ئۇلار.
چىقىپ شەھەر سىرتىغا بىركۈن
زور ئۇمىتكە تولۇپتۇ ئۇلار.

ئەسكى تاملار خېلىدىن بۇيان
تۇرغان ئىكەن ئۇندا تاشلىنىپ.
كىچىك ئوردا — بۇ چوڭ قۇرۇلۇش،
مۇشۇ جايدىن قاپتۇ باشلىنىپ.

بىر نەچچىسى ئېرىقنى تۈزەپ،
كەپتۇ ئېلىپ سۇنى نېرىدىن.

AltunOq

ياغاچ ـ تاشقا ، كېسەك قوۋۇشقا
كىرىشىپتۇ ھەممىسى بىردىن.

قولمۇ ـ قولچە ئوردا سىلىنىشقا
تۇتۇش قىپتۇ كىچىك جامائەت.
ئاز كۈن ئۆتمەي ئەسكى تاملىقتا،
پەيدا بوپتۇ چوڭ بىر ئىمارەت.

دەپتۇ نۇسرەت: "ھەممە قوزغىلىپ،
دەسلەپكى جەڭ بولدى ئوڭۇشلۇق.
ئەمدى سايلاپ چىقايلى شاھنى
قالغان ئىشقا ئۇ بەرسۇن بۇيرۇق."

قارىمۇ ـ قارشى پىكىرلەر بىلەن
باشلىنىپتۇ سايلام ۋە سوھبەت .
ھەر كىم ئۆزى سۆيگەن كىشىنى
كۆرسىتىپتۇ بولغاچقا مۆھلەت.

ئولتۇرۇپتۇ شاھلىق تەختىگە
ئادىل سايلام ئارقىلىق نۇسرەت.
قەسەم بىلەن تاپشۇرۇپ ئاپتۇ
كوپچىلىكنىڭ ئالدىدا خىزمەت.

پادىشالىق بۇرچى بىلەن ئۇ
جاكالاپتۇ بىر يۇرۇش پەرمان.
پەرماندا ئەكس ئېتىپتۇ
ئۆز كوڭلىگە پۈكۈلگەن ئارمان.

"ئۇنداق بولسا — دەپتۇ پادىشا —
بىز قىلايلى ئىشنى ئادالەت.
كەلتۈرەيلى ۋەتەن، خەلققە
شات - خورالىق، ھۆرلۈك، سائادەت:

ياساۋۇللار، ئەتىدىن باشلاپ —
كېچىكمەستىن ئىشقا چۈشۈڭلار.
دەرمان بولۇش ئەلنىڭ دەردىگە
ۋەزىپەڭلار، مۇھىم ئىشىڭلار.

ھەر كۆڭلىگە قىلمىغان ئىشنى
ماڭا بايان ئەيلەڭلار كېلىپ.
ھەل قىلالماي قالساڭلار ئەگەر
ئوردىمىزغا كېلىڭلار ئېلىپ!"

شۇندىن تارتىپ ياساۋۇللىرى
ئەل ئىچىگە چېڭقۇر چوكۈپتۇ.
يىغىپ جاپا - مۇشكۇل، خەتەرنى
پۇقرالارغا مېھرىن تۆكۈپتۇ.

يىراق - يېقىن مەنلەر كېزىپ
ئاڭلىشىپتۇ ئەرز ، شىكايەت.
ئىگەللەپتۇ ھەريان ئارىلاپ
ھەر خىل تەلەپ نۇرغۇن ھىكايەت.

ئىككى ئادەم جېدەللىشىپتۇ
بىر كۈنى كەچ دوخمۇشقا كېلىپ.
سوزلەيدىكەن باغلاغلىق تۇرغان
بوتۇلاققا ئىشارەت قىلىپ.

بوتۇلاقنى تالىشىپ ئۇلار
سېنىڭ ئەمەس مېنىڭ دەيدىكەن.
گەپلىرىدە بىرسى بىرسىگە
يا قىلچىلىك يول بەرمەيدىكەن.

"توختاڭ! دەپتۇ كىچىك ياساۋۇل،
گەپنى ئاڭلاپ ئارىغا كىرىپ، —
ئېيتىشىڭلارمۇ دەۋايىڭلارنى
شاھ ئالدىغا، ئوردىغا بېرىپ؟"

"بارمامدىغان ئاشۇ ئوردىغا،
پادىشاغا قىلدۇق ئەرزىيەت.
بۇ ئىش ئۇچۇن بولدۇق گۇنالىق
دەككە يېدۇق، ئاڭلاپ ئاھانەت.

ھەل قىلماقچى بولۇپ بۇ ئىشنى
چارلىغۇچى كىچىك ياساۋۇل،
ئېلىپ كەپتۇ ئۇلارنى دەرھال
نۇسرەت شاھنىڭ ئالدىغا ئۇدۇل.

ئاڭلاپ نۇسرەت ئەرزىنى باشتىن
ئىككىسىگە مەسلەت بېرىپتۇ.
بۇ مەسلىھەت كوڭلىگە ياققاچ
تەرسالارمۇ گەپكە كىرىپتۇ.

"باغلاڭلار! — دەپ بۇيرۇپتۇ نۇسرەت
بوتۇلاقنى نوۋكەرلىرىگە، —
ئاچ قويۇڭلار ئۇچ-تۆت كۈنگىچە،
بوغۇز بەرمەي ئۇنىڭ گېلىگە"

ھەركۈرەپتۇ ئىككىنچى كۈنى
چىدالماستىن ئاچلىق زەربىگە.
بوتۇلاقنىڭ نالىسىن ئاڭلاپ
كەپتۇ يۈگرەپ بىر ئورۇق تۆگە.

تۆگە دەرھال يالاپ كېتىپتۇ
بوتۇلاقنىڭ ئۈستى، بېشىنى،
بەدىنىگە سۈركەپ ئۆزىنى
ئېمىتىپتۇ يېقىپ كوكسىنى.

ئېگىسىنى مۇشۇ تېگىنىڭ
چاقىرىپتۇ نۇسرەت ئالدىغا.
بېتۇلاقنى قوشۇپ بېرىپتۇ
ئەل ئالدىدا ئۇنىڭ قولىغا.

مۇنداق ئادىل، توغرا ھۆكۈمدىن
رازى بوپتۇ تېگە ئېگىسى.
ماختىشىپتۇ بۇنداق سوراقنى
ئۇققان - بىلگەن خەقلەر ھەممىسى.

كېتىپ بارسا ئىككى ياساۋۇل
يەنە بىر كۈن ۋەزىپە ئۆتەپ.
كېلىۋاتقان ئىكەن بىر ئادەم
ئىككى كىچىك بالىنى يېتىلەپ.

ئۆز ئۆزىگە سۆزلەيدىكەن ئۇ
ئەپسۇسلىنىپ ھەمدە زارلىنىپ.
كۆڭلى قاتتىق ئازار يېگەندەك،
نىمىدىندۇ بەكمۇ خارلىنىپ.

بىلمەك بولۇپ ئۇنىڭ ھالىنى
باساۋۇللار كەپتۇ قېشىغا.
سورىشىپتۇ نىمە كۈنلەرنىڭ
چۈشكىنىنى ئۇنىڭ بېشىغا.

AltunOq

"ئوغۇللىردىم" — دەپتۇ ئۇ كىشى،
قاراپ كىچىك ئەزىمەتلەرگە.
بايان قىپتۇ ئۆز ئەھۋالىنى
باشلاپ كېلىپ بىر خالى يەرگە:

"مەن ئوغلۇمنى بۇيرۇغان ئىدىم
شىشە بىرىپ دەرھال سىركىگە.
دىگەن ئىدىم ئۇنىڭغا جېكىپ:
ھايال بولماي يېتىپ كەل يۈگەر.

كەلدى يېنىپ ئوغلۇم بازاردىن
سىركە يوقكەن، ئېتىككەن دۇكان.
كوپ ئوتمەستىن كىردى بىر بالا
ئۆز ئوغلۇمغا بەك ئوخشايدىغان.

"ئانا دادا سىركە ئېپكەلدىم"،—
دىدى ماڭا شىشىنى سۇنۇپ.
ئىككىسىنىڭ قايسىسى ئوغلۇم
ئايرالمىدىم زادىلا تونۇپ.

شۇندىن بېرى غەم باستى مىنى
ۋۇجۇدىمنى قاپلىدى گۇمان.
بىر بالىنىڭ دەردى ئازمىدى
ئىككىسىگە نەدىكى دەرمان.

ئىزلەپ كېلىپ ئاتا ـ ئانىسى
ئالسا بۇنىڭ بىرىنى تونۇپ.
مەن قالايمۇ بالاغا ئاندىن
قاراپ تۇرۇپ بىر ئوغرى بولۇپ"-

ياساۋۇللار دەرتمەندىن يەنە
ئېنىقلاپتۇ سوئاللار تاشلاپ:
— باردىڭىزمۇ شاھنىڭ ئالدىغا،
ئەرز ئېيتىپ بۇلارنى باشلاپ؟

— باردىم، ھازىر شۇ ھەشەمەتلىك
چوڭ ئوردىدىن يېنىپ كېلىمەن.
بارغىنىمغا پۇشايمان قىلىپ
ئۆز دەردىمنى ئۆزەم بىلىمەن.

ئاڭلىدى شاھ سالاپەت بىلەن
دەسلىۋىدە ئەرزىمنى بىر پەس.
مۇنداق دىدى كېيىن تېرىكىپ
بولماي ماڭا قىلچە ھەمنەپەس:

"ئەخمەق، بالاڭ قانچە كوپ بولسا
باي بولىسەن ئەمەسمۇ شۇنچە.
چىق، ئوردىنى مالىمان قىلماي،
يوق ئىشلارنى ئېپكىلىپ مۇنچە!"

بېشى قاتقان بۇ بىچارىنى
ئېلىپ كەپتۇ ئۇلار ئوردىغا.
ئېلىپ كەپتۇ بالىلارنىمۇ
شۇ دانىشمەن شاھنىڭ ئالدىغا.

ئوخشايدىكەن بۇ ئىككى بالا
پەرق ئەتمەك ئىكەن شۇنچە تەس.
چىراي، شەكلى، تۇرقىمۇ بىردەك،
يالقۇنلاركەن بالىلىق ھەۋەس.

بالىلارغا چوڭقۇر سەپ سېلىپ
كۆزىتىپتۇ سىنچىلاپ نۇسرەت.
چاقىرتىپتۇ ئادەم ئەۋەتىپ
چىڭ ئوردىدىن ۋەكىل بۇ نوۋەت.

— قايسىڭلار بۇ كىشىنىڭ ئوغلى؟ —
نۇسرەت شۇنداق تاشلاپتۇ سوئال.
ئىككى بالا تەڭلا ۋاقىراپ:
— مەن!!! دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ دەرھال.

دەپتۇ نۇسرەت مەسلىھەت سېلىپ،
ساراي ئەھلى موتىۋەرلەرگە.

— سىلەر جاۋاپ بېرىڭلار قېنى
تېپىشماقتەك بۇ مەسىلىگە.

داخىل بولغان ۋەكىل زاتلاردىن
ئاچالماپتۇ بىرسىمۇ ئېغىز.
ئاندىن نۇسرەت ھەل قىلىش ئۈچۈن
كىرىشىپتۇ قىيىن ئىشنى تېز.

ئۇ ئېپكىلىپ قويۇپتۇ يەرگە
ئىچى قۇرۇق بىر تال شىشىنى.
پەرمان قىپتۇ ئۇنى كورسىتىپ
بالىلارغا بۇراپ بېشىنى:

"شۇ شىشىگە كىرىسەن قايسىڭ
بۇ ئادەمنىڭ بالىسى بولساڭ"
ئاڭقىرالماي بۇ ۋەقەنى ھېچ
بولۇشۇپتۇ ھەممىسى ھاڭ - تاڭ.

بالىلارنىڭ بىرى تۇرۇپتۇ
ئىلاجىسىز ئويلاپ، مەڭدەرەپ.
يەنە بىرى شىشە ئىچىگە
كىرىۋاپتۇ يەڭنى شۇمەيلەپ.

AltunOq

نۇسرەت دەرھال شىشىگە ئاغزىنى
ئېچىلماس قىلىپ مەھكەم ئېتىپتۇ.
ئېزىتقۇنى شىشىگە سولاپ
ئۇ ئادەمگە مۇنداق جېكىپتۇ:

"شەيتان ئىكەن، ئېزىتقۇ ئىكەن،
سىركە يوق، دەپ ئالدىدا كەلگەن
ئوز بالىڭىز، مانا بۇ تۇرغان
كېيىن كىرگەن، سىركە ئېپكەلگەن.

ھەزەر ئەيلەڭ جىنلار ھەممىشەم
يۇۋاشلارنى ئالدىسام، دەيدۇ.
ئالدانغاننىڭ قېنىنى شوراپ
بوزەكلەرنىڭ ئومرىنى يەيدۇ"

ئىرغىتىپتۇ ئەزىم دەرياغا
بۇ شىشىنى ھىلىقى ئادەم.
ئېزىتقۇدىن قۇتۇلۇپ مەڭگۈ
زىمىنىدىن غۇلاپتۇ چوڭ غەم.

ئاشۇ ئادىل سوراقتىن كېيىن
پۈر كېتىپتۇ نۇسرەتنىڭ نامى.
كوپىيىپتۇ دەرت توككۇچىلەر
ئورلەپتۇ تېز شەۋكىتى - شانى.

خۇرسەن بوپتۇ ئۇنىڭ ئىشىدىن
ئەل، جامائەت، ئاتا ـ ئانىلار.
نۇرغۇن ئادىل ئىشلار قىلىپتۇ
ئاشۇ بىر توپ ئىناق بالىلار.

بۇ ئىشلاردىن شەھەرنىڭ شاھى
ئۇزۇن ئۆتمەي خەۋەر تېپىپتۇ.
ياساۋۇل ھەم نۆۋكەرلىرىگە
پەرمان بېرىپ مۇنداق دېيىپتۇ:

"نۇسرەت دېگەن بىر شۇمتەك چىقىپ
يەتكۈزمەكتە نامىمغا نۇقسان.
يۇرتنى سوراپ، بىر ئوردا قۇرۇپ
چاپلىماقتا شەنىمگە بوھتان.

سىلەر بېرىپ نۇسرەتنى تۇتۇپ
كېلىڭلار تېز، ئوردىغا ئېلىپ.
ئىنائەتسىز، نادان بەڭۋاشنىڭ
ئەدىۋىنى قوياي بېرىپ."

نۇسرەت ئاڭلاپ ئۇشبۇ پەرماننى
كەپتۇ يېتىپ دەرھال ئوردىغا،
باشلاپ ۋەزىر - ۋۇزرالىرىنى
كەپتۇ كىرىپ شاھنىڭ ئالدىغا.

شاھ ئۇنىڭغا يامان كوزىدە
بىر قاراپلا باشلاپتۇ گەپنى.
(بەسى - مۇشكۇل سوئاللار تاشلاپ
سىنىماقچى بوپتۇ نۇسرەتنى):

— زاۋاللىقنىڭ مەنبەئى نىمە؟—
دەپ پادىشا قويۇپتۇ سوئال.
— جاھالەتتۇر، زۇلۇمدۇر تەخسىر،—
نۇسرەت جاۋاپ بېرىپتۇ دەرھال.

ھاڭ - تاڭ قاپتۇ پادىشا ئاڭلاپ
مۇنداق توغرا، ھازىر جاۋاپنى.
گۇمانلىنىپ ئۇنىڭ ئەقلىگە
داۋام قىپتۇ يەنە سوراقنى:

—بىر دولەتنىڭ رىۋاج تېپىشى
دىگىن، سەنچە زادى نىمىدىن؟
— ئادالەتتىن! — دەپتىكەن شاھمۇ
قايىل بوپتۇ چىنىدىن، دىلىدىن.

جاۋاپلارغا ئىشەنمەي ئانچە
دەپتۇ يەنە ئويلاپ پادىشا:
— بايان ئەيلە كوڭۇل سوزۇڭنى
شەرھى بىلەن دادىل كەڭتاشا.

— ھۆكۈمنىڭ ھۆكمىران شاھىم —
دەپتۇ نۇسرەت كۈلۈپ بىمالال.
قالدۇرۇپتۇ ئەمەلدىن، كۆچتىن
پەرمانىنى پادىشا دەرھال.

ئاندىن بايان ئەيلەپتۇ نۇسرەت
ساباھەتنىڭكى بولۇپ ئۇلادەك سايراپ.
ھېكمىتىنى تۆكۈپتۇ بىردىن
خەندان ئۇرۇپ دىللىرى يايراپ:

"ئۆزلىرىگە مەلۇمكى دۇنيا
كوردى سانسىز ئۇلۇغ شاھلارنى.
كوردى چەكسىز قۇدرەتكە تولغان
كامالەتكە يەتكەن زاتلارنى.

تارىخ شۇنداق چىقاردى يەكۈن
شاھنىڭ جېنى ئاۋام قولىدا.
شاھ ياشايدۇ، ماڭسا ئەگەردە
ئادالەتنىڭ داغدام يولىدا.

كىمسە ئەيش ـ ئىشرەت كەينىگە
ئايرىلىدۇ تەھقىق ئاۋامدىن.
ئەلنى قاڭغىر قاخشىتىپ ئەزسە
يوقىلىدۇ تېزدىن جاھاندىن".

ئۇلغىيىپتۇ شاھنىڭ نۇسرەتكە
زوقمەنلىگى ھەۋىسى ئېشىپ،
تارقىلىپتۇ قەھرى - غەزىۋى
ۋۇجۇدىدىن يوقىلىپ، قېچىپ.

"ئاپىرىن!" دەپ پادىشا كۈلۈپ
قايىل بولۇپ قاپتۇ نۇسرەتكە.
بايان قىپتۇ قايىللىغىنى
ھاياجاندا ۋەزىرگە، كوپكە.

شاھ ئولتۇرغان يېرىدىن تۇرۇپ
دانىشمەننىڭ ئالدىغا كەپتۇ.
باشلىرىنى سىلاپ نۇسرەتنىڭ
شەپقىتىنى ياغدۇرۇپ دەپتۇ:

"ئوغلۇم، گەرچە بولساڭمۇ كىچىك،
توشقان ئىكەن سەندە پاراسەت.
شۇ ئەقلىڭنى، ئوتكۈر زېھنىڭنى
ۋەتەن، خەلقىڭ ئۈچۈن سەرىپ ئەت"

نۇسرەت شۇندىن كېيىن ئوردىغا
يوتكىلىپتۇ ئوڭ قول ۋەزىر بوپ.
ئىناۋىتى ئوسۇپتۇ ئۇنىڭ
ئەل ئىچىدە ھورمەتكە تولۇپ.

Altun Oq

ئاشۇ ئىكەن چوچەكلەردىكى
نامى داڭلىق دانىشمەن نۇسرەت.
بىزگە شانلىق ئىش ئىزى بىلەن
قالدۇرۇپتۇ مۇنداق بىر ئىبرەت:

تاش يۈرەكلىك پادىشانىمۇ
يەڭگەن ئىكەن ئوتمۇشتە زېرەك.
زور توھپىگە، شەرەپكە، شانغا
جۈرئەت كېرەك، دانىشمەن كېرەك.

نەي

سوزلەپ بىرەي دوستلار سىلەرگە
نەي ھەققىدە قىزىق ھىكايەت.
سۇلتان بىلەن يالماۋۇز خوتۇن
قىلمىشىدىن قىلىپ شىكايەت.

× ×

مۇندىن خېلى بۇرۇن زاماندا
تاغ ئىچىدە بىر ئەل بار ئىكەن.
تولۇپ تاشقان بايلىقلىرىغا
چەكسىز كەتكەن زىمىن تار ئىكەن.

خوشچاقچاقكەن بۇ ئەلنىڭ خەلقى
خۇشتار ئىكەن ئاڭلاشقا نەينى.
چۇشىدىكەن شادمان ئۇسۇلغا
زوق-شوق بىلەن ئىچىشىپ مەينى.

ئاشۇ ئەلدە بىر سۇلتان بولۇپ
قەلبى ئۇنىڭ پاك ئەمەس ئىكەن.

قول ئاستىدا ياشغانلارنىڭ
كۆن ئالمىغى بەكمۇ تەس ئىكەن.

يايلاپ يۈرگەن سانسىز چارۋىنى
ئالغان ئىكەن سۇلتان ئىگەللەپ.
پايانى يوق يايلاقنى يەنە
ئېيتار ئىكەن "بۇمۇ مېنىڭ" دەپ.

بايلىقلىرى تېشىپ تۇرسىمۇ،
شورايدىكەن ئەلنىڭ قېنىنى.
قوغدىماقمۇ تەس بوپتۇ ئەلگە
مېلى تۇرماق ئېزىز جېنىنى.

بارغانسېرى زۇلمى كۈچىيىپ
ئەلنى گويا تاغدەك بېسىپتۇ.
چىقسا خەلق ئىسيان كۆتىرىپ
جازالاپتۇ، دارغا ئېسىپتۇ.

كۆڭلەر ئۆتۈپ، ئايلارمۇ ئۆتۈپ،
سۇلتان بىر كۈن چىقىپتۇ ئوۋغا.
يەتكەن يەردە قەدىمى ئۈندىك
باشلىنىپتۇ يىغا-زار، غوغا.

ماڭغان چاغدا ئۇۋچى قوشۇنى
چاڭ - تومانلار كوكنى بېسىپتۇ.
قالايمىقان ۋاراڭ - چۇرۇڭى
دەريالاردىن، تاغدىن ئېشىپتۇ.

سۇلتان باشلاپ ماڭغان ئۇۋچىلار
تاغ ئارىلاپ ئۇزۇن يۇرۇپتۇ.
چوڭ ئامەتلەر نېسىپ بولمىغاچ
غەزەپلىنىپ يەڭنى تۇرۇپتۇ.

قاپاقلىرى چۇشۇپ ساڭگىلاپ
كېتىپ بارسا جىلغىدا بىر كۈن،
قاپتۇ ئۇچراپ يالغۇزلا بىر ئۆي
مورىسىدىن چىقاركەن تۇتۇن.

بۇندا يالغۇز توقۇيدىكەن رەخت
چىچەن، گۇزەل - گۇلجامال پەرى.
ئۇۋ قىلغىلى چىقىپ كەتكەنكەن
ئۇنىڭ سويگەن ۋاپادار ئېرى.

ئاتلىقلارنى كورۇپ كۇچۇگى
غەزەپ بىلەن كېتىپتۇ قاۋاپ.
چىقىپ ئىشىك ئالدىغا ئايال
ئەدەپ بىلەن تۇرۇپتۇ قاراپ.

سۇلتان كورۇپ مەسلىگى كېلىپ،
ئېپ كېتىشكە پەرمان بېرىپتۇ.
ئۇ ئايالنى دەرھال ئوردىغا
نۆكەرلىرى سورەپ مېڭىپتۇ.

تاغ ئىچىدە مەسۇم ئايالنىڭ
تۇتقان ئويى قاپتۇ مۇڭلىنىپ.
غۇربەتچىلىك باسقان دالىغا
قاراڭغۇ تۈن كەپتۇ ئۇلىنىپ.

يىگىت يېنىپ ئۇۋدىن بەك خوشال
ۋاقىراپتۇ چىرقىنىدا تۇرۇپ.
سادا كەپتۇ جىلغا - تاغلاردىن
يۈرىگىنى مۇڭغا تولدۇرۇپ.

"ئالدىمىكىن جانان ئۆزىنى
چاڭچاق قىلىپ بىرەر دالدىغا".
دەپتۇ ئۇۋچى كەپتۇ ئاخىرى
خوشال كۈلۈپ ئۆينىڭ ئالدىغا.

ئۆيگە قەدەم قويغاندا يىگىت
چۆچۈپ بىردىن قاپتۇ تىك تۇرۇپ:
ھەممە نەرسە چېچىلىپ كەتكەن
قازان - قومۇچ، يېتىپتۇ سۇنۇپ.

AltunOq

پاچاق - پاچاق بولغان تەگنىسى
تېرەقلىرى ھەريان چېچىلغان.
ئوڭتۇرۇلگەن كىگىز كېچەكلەر
روجەكلىرى ئۇرۇپ چېقىلغان.

"گۇلۇم قېنى، گۇلۇم نەدىسەن؟"
ئۇ ئىزلەيتۇ تاغنىڭ ئۇستىنى.
ھىجران ئوتى ئۇلغىيىپ، ئورلەپ
كويدۇرۇپتۇ يىگىت كوكسىنى.

"ئەي، مېھرىۋان ئاسلان، كۇچۇكلەر
ياردىم نەگە كەتتى ئېيتىڭلار؟
ئەي، چىرايلىق گۇل ۋە گىيالار
گۇلۇم نەگە يەتتى ئېيتىڭلار؟

قانداق پاشاي بۇ كەڭ زىمىندا
مەن ئايرىلىپ، يالغۇز ئۇنىڭسىز.
جۇدالىقتا ئوتكەن ھەر مىنۇت
ئەلەملىكتۇر، بەكمۇ كوڭۇلسىز."

بەرمەپتۇ گۇل - گىيالار جاۋاپ،
تاغۇ - تاشلار سۇرمەپتۇ زۇۋان.
ئوز يارىنى تېپىشقا يىگىت
بەلنى مەھكەم باغلاپتۇ شۇئان.

دەريالاردىن ئۆتۈپتۇ ئۈزۈپ،
باياۋاندا يۈرۈپتۇ كېزىپ.
مۇھەببەتنىڭ دەشت - چۆللىرىدە
يىگىنە بىلەن قۇدۇقلار قېزىپ.

گاھى يىگىت كوزىدە ئۈچقۇن،
گاھى ياشلار چۆشەركەن تىمسىپ.
باش قويغاندا قىر - ئېدىرلارغا
سېغىنىشنىڭ تۇيغۇسى يېنىپ.

نەي ئاۋازى ياڭراپ كېچىلەر
كېتەر ئىكەن يىراق - يىراققا.
ئاڭلىغانلار دەرمىش: كەلگەندۇ
نەيچى كىمنى ئىزلەپ بۇ ياققا؟

قېزىپ نۇرغۇن قەلئە، شەھەرنى
ئالالماپتۇ ھىچنەدىن دېرەك.
يار دەردىدە كويۈپ، ئورتىنىپ
پارە - پارە بوپتۇ ئوت يۈرەك.

ئىزلەپ تۇرسۇن ئۇۋچى يارىنى
نەي ئۈنىنى ياڭرىتىپ ھەر يان؛
گۈلجامالنىڭ ئەھۋالى نىچۈك؟
سوزلەي ئەمدى ئاڭلاڭ كىتاپخان.

× ×

هويلىسىدا ئاچكوز سۇلتانىنىڭ
دۈۋە - دۈۋە تۇراتتى يۇڭلار.
يۇيۇپ پاكىز، كۈندە قۇرۇتۇپ
ئامبارلارغا توشاتتى قۇللار.

رەخت توقاركەن ئۇنلىغان باپكار
ئارام ئالماي بۇندا مۈكچىيىپ.
باشتىن قامچا ئوكسمەيدىكەن
ئىشلىسىمۇ ئولۇپ - تىرىلىپ.

نۆۋەت بىلەن تارايتتى قىزلار
چوڭ خوتۇنىنىڭ پاخما چېچىنى.
ئىش پۈتكەندە يەيتتى يالماۋۇز
چاچ تارىغان قىزنىڭ بېشىنى.

يىپىلگەچكە هەر كۈنى بىرسى،
بارار ئىدى قىزلار ئازىيىپ.
زار يىغلىشىپ، بىر بىرى بىلەن
خوشلىشاتتى رازىلىق ئېلىپ.

چىدالماستىن جان دوستلىرىنىڭ
نالىسىگە يىغلار گۈلجامال.
قۇتۇلۇشقا بۇ چوڭ ئاپەتتىن
ئويلار ئىدى ھەمىشە ئامال.

"ئەنتىم چىقماس ئىتتىرىۋەتسەم
"مەلىكە"نى يارنىڭ بويىدىن.
ئازات قىلسام، — دەيتتى دىلىدا، —
دوستلىرىمنى شۇمنىڭ قولىدىن."

بىراق قىزلار دات-پەريات بىلەن
يالماۋۇزغا كەتتى يەم بولۇپ.
ئۆزى تەنها قالدى گۈلجامال
يۈرەك-باغرى ھەسرەتكە تولۇپ،

چاچ تاراشقا كىرىشكە مانا
گۈلجامالنىڭ كەلدى نۆۋىتى.
شۇم خەۋەرنى ئاڭلىغان چاغدا
ئۇشىنىسىگە تاغ قوندى خۇددى.

ۋىدالاشتى بۇ ئالەم بىلەن
قىيالماستىن ئايرىلىشقا ھىچ.

ماڭدى غەمكىن، روھى بەك سولغۇن
ئۇرۇلغاندەك قەلبىگە قىلىچ.

ئەلۋىدا ئەي، ئانا ۋەتىنىم
ئەلۋىدا ئەي سۆيۈملۈك تاغلار.
ئەلۋىدا ئەي، گۈلنىڭ ئىشقىدا
بۇلبۇل ئۇرغۇپ سايرىغان باغلار.

كىرىپ ئۆيگە ئالدى ئۇ تاغاق
تاراش ئۈچۈن خانىش بېشىنى.
ئايان بولدى تېخىمۇ سىرى
تارىغاندا ساغۇچ چېچىنى.

تۇرار ئىدى ئۇنىڭ بېشىدا
ئەگرى ئۆسكەن ئۈچلۈق بىر مۈڭگۈز.
مۈڭگۈزىنى يوشۇرغان ئىكەن
مەخپى تۇتۇپ كېچە-يۇ-كۈندۈز.

راست مەلىكە ئەمەس ئىكەن ئۇ
ھەم ئەمەسكەن ھورۇ-پەرىزات.
بىلدۈرمەسلىك ئۈچۈن تەكتىنى
قويۇپ ئالغان ئىكەن شۇنداق ئات.

AltunOq

غەرق بولدى غەم دەرياسىغا
تەقدىرىنى ئويلاپ گۈلجامال.
بۇ ياۋۇزنىڭ تومۇر قولىدىن
قۇتۇلماقتا نە چارە ـ ئامال ؟!

گۈل چىمەنگە ئورالغان جىلغا
خۇشبۇي پۇراق چاچاتتى دىلغا.
سۆيگەن يارى ئىزىز يۇرتىدا
ئۇنى كۈتۈپ قارايتتى يولغا.

كۈتەر ئىدى ئۇنى گۈزەل تاغ،
كۈتەر ئىدى تۇققان سېخى ئەل.
كىرسە ئىدى ئىشىكنى ئۇرۇپ
باتۇر ئېرى مۇشۇ پەيتتە دەل.

تەلمۈرەتتى ئىشىك تەرەپكە
قارا كوزلەر ئۈمىتتە بېقىپ.
ساپىغىدىن كۆمۈش مۇنچاقلار
چۈشەر ئىدى توختىماي ئېقىپ.

بىر ئالايدى دەھشەتتە ياۋۇز
ئارتقا بۇراپ ئاستا بېشىنى.
تونۇغاندەك كوتەردى ئىگىز
يىمىرىلگەن يۈكلۈق قېشىنى.

”ھە، نېمانچە ئۇكسۇپ يىغلايسەن؟
چىقىپ قاپتۇ يادىمدىن مېنىڭ،
بىزنىڭ كىشى ئۇۋغا چىققاندا
ئېلىپ كەلگەن تاغلىق سەنمىدىڭ؟“

”شۇنداق خېنىم، خىزمەتتە بولاي،
رەھىم قىلىڭ، جېنىمغا مېنىڭ!“
”بوپتۇ ئۈچ كۈن بېرىمەن موھلەت،
بىلىپ قويغىن قولۇمدا جېنىڭ“.

شۇنداق دېدى يالماۋۇز موماي
گۈلجامالغا تىكىلدى قاراپ:
”سۇلتان ئۇزۇق تېپىپ كەلگىچە
تۇرغىن بۇندا چېچىمنى تاراپ.

يۇرسەڭ ئەگەر كوچىغا چىقىپ
مەلىكىنىڭ مۇڭگىزى بار دەپ،
جاندىن جۇدا بولىسەن شۇئان
ئەل ئىچىگە تارالسا بۇ گەپ،

”ھېچ كىشىگە ئېيتماي بۇ سىرنى
ئاداققىچە ئىچىمدە ساقلاي.
ئالدىڭىزدا خىزمەتتە بولۇپ
ۋەزىپەمنى، ۋەدەمنى ئاقلاي.“

”خەيىر، — دىدى مەلىكە يۇمشاپ، —
تۇر ئورنۇڭدىن، هازىر قەسەم قىل.
بۇدا كەچتىم خۇنىڭدىن، لېكىن،
ئىلتىياتىم، شەپقىتىمنى بىل!“

گۈلجامالنىڭ قەلبىگە قىساس
يالقۇنلىرى پاتمىدى ئورلەپ.
يالماۋۇزنىڭ سىرىنى ئەلگە
يۇردى بىر كۈن ئېيتىشنى كوزلەپ.

بىر كۈنى ئۇ يۇڭ يۇيۇش ئۇچۇن
چىقتى سىرتقا نۆۋكەرلەر بىلەن.
بىلدى مۇشۇ پۇرسەتنى ئەۋزەل
تېپىلغۇسىز، ئەجەپمۇ بەلەن.

قومۇشلۇقنىڭ ئىچىگە كىرىپ
تۇردى بىر پەس كوكسىنى بېسىپ.
بىر ئەندىشە پارچىلار ئىدى
خىيالىنى، پىكرىنى كېسىپ.

ئۇيان-بۇيان قارىغان ئىدى
كورۇنمىدى بىرەرمۇ ئادەم.
بىلىنەتتى ئۇنىڭغا شۇ تاپ
قەپەزدىنمۇ تار ئىكەن ئالەم.

دېدى ئىگىز قومۇشقا قاراپ:
”بۇ گېپىمگە قۇلاق سېلىڭلار!
مەلىكىنىڭ مۇڭگۈزى باركەن
يالماۋۇز ئۇ بىلىپ قېلىڭلار!“

ئېيتىپ بولۇپ گېپىنى ئۇنلۇك
كوڭلى تىندى، ئارمانغا قاندى.
يەڭگىللىشىپ تەنلىرى قۇشتەك،
ئارقىسىغا دەرھاللا ياندى.

بارغانسېرى قېلىن قومۇشلۇق
ھەسۇن تۈزدى تېخىمۇ كوركەم.
گۈلباھارنىڭ زىننىتى - كوركى
بولغان ئىدى ئۇندا مۇجەسسەم.

شۇ يول بىلەن ئۆتكەن يولۇچى
ماڭماس ئىدى ئۇنى ماختىماي.
سايىسىدا بۈيۈك قومۇشنىڭ
ئۆتمەس ئىدى بىردەم توختىماي.

گۈكىرەيتتى، شاقىرايتتى ھەم
قېلىن ئورمان، دەرەخ شاخلىرى.
كۈندىن - كۈنگە كۈچىيەر ئىدى،
سەرسانلىقتا يىگىت ئاھلىرى.

AltunOq

دولقۇنلىغان تاغلار ئىچىدە
ئۇيان-بۇيان يۈرەتتى مېنىپ.
رەڭگى ئۆچكەن، كىيىمى ۋەيران
قوش ئەلەمنى كوكسىگە تېڭىپ.

يىگىت مېنىپ داۋالغۇپ تۇرغان
چەكسىز قومۇش ئورمانغا يەتتى.
گۈياكى تاش سۇغا چۆككەندەك
قومۇشلۇققا سىڭىپلا كەتتى.

راھەتلىنىپ ئولتۇردى بىردەم
قومۇشلۇقنىڭ قىرىغا چىقىپ.
ھېرىپ-چارچاپ چۆمۈلۈپ تەرگە
تالاي يولنى كەلگەچكە مېڭىپ.

سالقىن شامال شىرىن لېۋىدە
سۆيەر ئىدى ئۇنىڭ يۈزىنى.
چىرمىۋالدى ئۆگدەك ئۇۋچىسى
قوش بولاقتەك بىر جۈپ كوزىنى.

شۇ ئەسنادا كوردى ئۇ بىر چۈش:
يارى ئىللىق كۈلۈپ تۇرارمىش؛
”ئەي ياساپ چال ئاۋۇ قومۇشتىن“
دەپ قومۇشنى شەرەت قىلارمىش.

تۇرۇپ ئىتتىك ئورنىدىن يىگىت
ئەتراپىنى ئىزلىدى بىر پەس.
تاپالمىغاچ گۈزەل يارىنى،
يۈرىگىگە چۈشتى ئوت ـ ھەۋەس.

كېسىپ كېلىپ قومۇشنى ئاخىر
كېلىشتۈرۈپ بىر نەي ياسىدى.
ھەۋەسنى، پۈتكۈل ئىشقىنى
زوقى بىلەن نەيگە ئاتىدى.

ئۇرغۇپ چىقىپ ياڭرىدى شۇئان
كەڭ دالاغا بىر مۇڭلۇق ئاۋاز.
تەڭ كېلەلمەس ئىدى ئۇنىڭغا
جاھاندىكى جىمى ناخشا ـ ساز.

نەي ئىچىدىن دەيتتى گۈلجامال:
"بۇ گېپىمگە قۇلاق سېلىڭلار!
مەلىكىنىڭ مۇڭگۈزى باركەن،
يالماۋۇز ئۇ، بىلىپ قېلىڭلار!"

ئەزىم دەريا، بۈيۈك تاغلاردىن
كەتتى ھالقىپ نەينىڭ ساداسى.
نەي ئاۋازى يەتتى ھەريانغا
قىزغالدى ئەل، تۇتۇپ قىساسى.

خاسيەتلىك نىيىنى چېلىپ،
ماڭدى يىگىت ئوردىغا قاراپ.
سانسىز ئادەم قىساس ئېلىشقا
كېلەر ئىدى ئۇلغىيىپ، يامراپ.

كۈكۈم - تالقان قىلىپ ئوردىنى
كىردى ئۇلار تومۇر دەرۋازىدىن،
بۇ يۇرت خەلقى قۇتۇلدى مەڭگۈ،
مۇڭگۈزى بار شۇم يالماۋۇزدىن.

ئوۋچى يىگىت سۆيگىنى بىلەن
ئۇچراشتى زور شاتلىق ئىچىدە.
مەھكەم بېسىپ باغرىغا ئۇنى
سۆيدى قانماي ئاشۇ كېچىدە.

ماكانىغا بارغىچە ئۇلار
يۇرت ئارىلاپ مېڭىپتۇ ئۇزۇن.
نەيىنىڭ زەپەر ساداسى ياڭراپ
ھەر قەلبتىن ئېلىپتۇ ئورۇن.

گۈل - گىيالار، تاغلار ھەم باغلار
نەيگە سۆيگۈ رىشتىنى باغلاپتۇ.
بۇ يېقىملىق خۇشخۇي ئاۋازنى
چىن قەلبىدىن سۆيۈپ ئاڭلاپتۇ.

شۇندىن بۇيان بۇ ئەلنىڭ خەلقى
خۇشتار بوپتۇ تولىمۇ نەيگە.
ئاڭلايدىكەن نەي ئاۋازىنى
زۇقمەنلىكتە جور قىلىپ مەيگە.

خاتىمە

بۇ ئىككى ياش بىسىپ ئۆتتۈپتۇ
شۇنداق مۇشكۇل، ئىگىز داۋاننى؛
يوقىتىپتۇ بۇ يولدا ئەلگە
زۇلۇم سالغان ياۋۇز چايانىنى.

كوپ ئوتمەستىن ئىناق ئەر - ئايال
ئوز يۇرتىغا يېتىپ بېرىپتۇ،
بىر بىرسىگە بولۇپ ساداقەت
ئۇزۇن يىللار ئومۇر سۇرۇپتۇ.

كەنجى باتۇر

يايلاق ئىكەن تۇپرىغى مۇنبەت
تەكلىماكان چۆللىرى ئەسلى.
كوك دېڭىزدەك ئوركەشلەيدىكەن
يېشىل مايسا نەۋ باهار پەسلى.

بېزىلەركەن توز قانىتىدەك
گۈللەر بىلەن زۇمرەت تاغلىرى.
رەڭمۇ - رەڭ گۈل، چىمەنزار ئىكەن
خۇش پۇراقلىق گۈزەل باغلىرى.

تىيانشان هەم كوئېنلۇن تېغى
بىر بىرىگە تۇتاشقان جايدا،
ئاقىدىكەن بىر ئەزىم دەريا
ئوركەش ياساپ چىرايلىق سايدا.

سايرايدىكەن نەغمىچى قۇشلار
قىلىپ دىلنى، كوڭۇلنى شەيدا.
بىر يىللىرى ئاشۇ جىلغىدا
بىر ئەجدىها بولۇپتۇ پەيدا.

Altun0q

ئولتۇرۇپتۇ دەريانى توسۇپ
بەستى بىلەن يوغان، كېلەڭسىز.
ئولتۇرۇپتۇ قۇرۇپ بەدەشقان
قىلچە پەرۋا قىلماي ئېرەڭسىز.

قارىغاندا يىراقتا تۇرۇپ
ئەسلىتەركەن بىر يوغان بەلنى.
پۈۋلەيدىكەن تۇزگە قارىتىپ
هەر نەپەستە شامالنى - يەلنى.

سۇ كەلمىگەچ بىپايان دالا
گۈلشەنلىرى قۇرۇپتۇ چاڭقاپ.
شۇندىن بۇيان چىرايلىق جىلغا
بولۇپ قاپتۇ سۇرلۇك كويىقاپ.

يېزىلارنى قاپلاپتۇ ئاپەت
بوپتۇ زۇلمەت، چىراقلار ئوچۇپ.
ئانا يۇرتنى تاشلاپ كىشلەر
ئەلەم بىلەن كېتىپتۇ كوچۇپ.

شۇنداق مۇشكۈل - قىيىن هالەتتە
بىر ئوي كەپتۇ ئەلنىڭ قەلبىگە:
"ئەجدىهانى يوقاتماق كېرەك
ئېرىشمەكچى بولساق غەلبىگە."

شۇ پىكەردە يۇرتنىڭ چوڭلىرى
ئارزۇ - ئۇمىت سازىنى چېلىپ،
ئەجدىھاغا قارشى چىقىپتۇ
جانلىرىنى قولغا ئېلىپ.

شۇ كەتكەنچە ئۇ بىچارىلەر
كېلەلمەپتۇ قايتىدىن يېنىپ.
قاپتۇ ئەل - يۇرت، قوۋمى - قېرىنداش
كۆزلىرىگە قان - ياشلار ئېلىپ.

× ×

ياشايدىكەن سەھرادا، چەتتە
بىر ئەمگەكچان بوۋاي ھەم موماي.
ياشايدىكەن ئۈچ ئوغلى بىلەن
ئەمگەك قىلىپ قىشمۇ - ياز تىنماي.

ئوتەر ئىكەن مۇنبەت يېرىگە
زىرائەت ۋە كوكتاتلار تېرىپ.
ئوتەر ئىكەن ھالال تېرىدىن
غۇربەتلىككە خاتىمە بېرىپ.

ھويلىسىغا گۇللەر تېرىشقا
ئامراق ئىكەن بوۋاي ۋە موماي.
گۇل ئاشىقى بۇلبۇللار چاك - چاك
سايرايدىكەن بېغىدا تىنماي.

توساتتىنلا قوْملۇق تەرەپتىن
توختىماستىن چىقىپتۇ بوران.
بوستان باغلار، يېشىل - ئېتىزلار،
قۇرۇپ بىردىن بولۇپتۇ غازاڭ.

گۈلچى موماي ھەر كۈنى سەھەر
يىغلايدىكەن گۈللۈككە قاراپ.
خۇدايىمدىن سۇ تىلەيدىكەن
ياغىسكەن دەپ يامغۇر شاقىراپ.

"ئوز يۇرتىنى كىمۇ سۆيمىسۇن،
پىراقىدا كىمۇ كۆيمىسۇن،
تاشلىرىدىن يۇلتۇز بىغىچە
ئوز جېنىدىن ئېزىز كورمىسۇن."

قىساس ئوتى ئورتەپ كوكسىنى
يالقۇنلاپتۇ غەزەپ ۋە نەپرەت.
جەڭگە چىقماق بولۇپ ئۈچ ئوغۇل
دادىسىدىن سوراپتۇ رۇخسەت.

"پەيلىڭلاردىن يېنىڭلار بالام،"
دەپتۇ بوۋاي بېرىپ مەسلىھەت.
ئاڭلاپ بۇنى ئەنسىرەپ موماي
باللىرىغا قىپتۇ نەسىھەت.

”كوردۇق باشقا كەلگەننى بىز“ دەپ
ئۇنىماپتۇ باللار پەقەت
كىرمەپتۇ ھىچ قۇلاقلىرىغا
نەسىھەتلەر قانچە - قانچە رەت،

ئورۇق ئىكەن ھەم كىچىك ئىكەن
باللارنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى.
يولغا راۋان بولۇپتۇ ئۇنى
تاشلاپ قويۇپ ئىككى ئاكىسى.

بۇ باللار مېڭىپتۇ جەڭگە
قولغا ئېلىپ قىلىچ - قالقاننى.
غانجۇغىلاپ ئاتىنىڭ كەينىگە
يولغا ئالغان ئوزۇق - تالقاننى.

چىر للەر كېزىپ ئون بەش كۈن يۈرۈپ
دۇچكەپتۇ بىر سۈزۈك بۇلاققا.
بۇلاق بويى چىمەنلىك چىرپلۈك
خوپ يېقىپتۇ ئاتقا، ئۇلاققا.

× ×

ئويدە قالغان كەنجى ئوغۇلنىڭ
باركەن ئىسىل، يورغا بىر ئېتى.
جېنىدىنمۇ قەدىرلىك ئىكەن،
ئۇنىڭ ئۈچۈن تۇغۇلغان يۇرتى.

ۋەيران بولغان يۇرتىغا قاراپ
ۋۇجۇدىنى قاپلاپتۇ ھەسرەت.

بارغانسېرى ئۇلغىيىپتۇ ھەم
ئوز يۇرتىغا ئوتلۇق مۇھەببەت.

ئەژدىھاغا - ئاپەتكە قارشى
ئوچمەنلىكى يامراپتۇ شۇئان.
بارماق بوپتۇ قىساس ئېلىشقا
كويىمقاپقا كوتىرىپ ئىسيان.

كەنجى

ئاتا، ماڭا موھلەت بەرسىڭىز
ئاسايىشلىق دۇئا بەرسىڭىز،
ئەجدىھانى يوقاتسام بېرىپ
زىرائەتنى قايتا تەرسىڭىز.

بوۋاي

قۇدرىتىدىن ئىككى ئاكاڭنىڭ
تەپسە زەنجىر ئۈزۈلەر ئىدى.
سەن ئىمىدىڭ ئۇنىڭ ئالدىدا
ئاكىلىرىڭ تەڭ كېلەلمىدى.

بىراق كەنجى ياندۇراي پەيلىدىن
سورايدىكەن كۇندە يالۋۇرۇپ.
ماقۇل كەپتۇ بوۋايمۇ ئاخىر
مىڭ تەسلىكتە ئويلىنىپ تۇرۇپ.

مىندۇرۇپتۇ بوۋاي ئوغلىنى
يىرغا تايغا ئىگەرنى توقۇپ.

AltunOq

ئىلەپتۇ ھەم ساخاۋەتلىك يول
پىچىرلاپ كوپ ئايەتلەر ئوقۇپ.

سەپەر قىپتۇ سەھرا يىگىتى
تالاي يېزا، يۇرتلارنى ئاتلاپ.
پايانى يوق توغراق، ئورمانلار
قۇم دېڭىزىن ئارقىغا تاشلاپ.

كېتىپ بارسا بىر چۆلدە يالغۇز
ئۇچقىشىپتۇ بىر قېرى بوۋاي.
چىرايىدىن ياغار ئىكەن نۇر
مېھرى ئىللىق، شۇنچە خۇش چىراي.

خىزىر

نەگە ماڭدىڭ ئوغلۇم، پايانسىز —
دەشتى چۆلنى، قۇملارنى كېزىپ؟
ئىنسان كەلمەس ئىدى بۇياققا
قالمىغانسەن يولۇڭدىن ئېزىپ؟

كەنجى

ماڭدىم ئاتا ئەجدىھا شۇمنى
كۆيىقاپتا گۇمران قىلىشقا.
خاراپ بولغان كەڭ دىيارىمغا
سۇ ئېپكىلىپ بوستان قىلىشقا.

خىزىر

تەلەپلىرىڭ ئىجاۋەت بولسۇن
ئەل بەختىگە مەھلىيا غېرىپ.
يۇلغۇم بۇ، جەڭگاھقا كىرگىن
خاسىيەتلىك كۈلانى كىيىپ.

يامان يەرگە مېڭىپسەن ئوغلۇم
ھۇشيار بولغىن، ھەردەم پەخەس بول.
شان ـ شەرەپلەر كەلتۈرۈپ ئەلگە
قەھرىمان بول، بار زەبەردەس بول!

دۇئا بىلەن تەڭلا ئۇ بوۋاي
كۆزدىن غايىپ بولۇپتۇ بىردىن
رەھمەت ئېيتىپ، كۈلانى ئېلىپ
كەنجى مېڭىپ ئېشىپتۇ قىردىن.

ئۇچقىشىپتۇ ئىككى ئاكىسى
بىر يەرلەرگە بارغاندا يېتىپ.
ياتقان ئىكەن ئاچلىقتىن قۇمدا
ھۇشسىزلىنىپ ماغدىردىن كېتىپ.

كەنجى يىغلاپ كېتىپتۇ شۇئان
بىچارىلەر ھالىنى كۆرۈپ،
لەۋلىرىگە تېمىتىپتۇ سۇ
قېرىنداشلىق مېھرىگە چۆمۈپ.

بىر هازادا ھۇشىغا كەپتۇ
ئۇلار ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ.
ئاندىن ئۇچى بىللە مېڭىپتۇ
سەپىرىنى داۋاملاشتۇرۇپ.

ئېتىلىپتۇ چاققاق ھەربىلەر
بارغىنىدا ئېغىز ئالدىغا.
قېچىپ ئارتقا ئىككى ئاكىسى
ئۆزلىرىنى ئاپتۇ دالدىغا.

شۇ قاچقانچە ئۇلار قايتىدىن
ئارقىسىغا بارماپتۇ يېنىپ.
ئارام ئالغاچ تۇرۇپتۇ قاراپ
پىنھان جايدا ئىنىسىن كۈتۈپ.

ھەربىلەرنى ئولتۇرۇپ كەنجى
داۋام قىپتۇ مۈشكۈل سەپەرنى.
كىرگەن چاغدا جىلغا ئىچىگە
كورۈپتۇ بىر پەرى، گۈزەلنى.

ئۇ تۇرارمىش غارنىڭ ئالدىدا
تاشلاپ نەزەر زەپمۇ چىرايلىق.
جادۇ كىرپىك، قەلەم قاشلىرى
خۇلقى ئاندىن ئويناق، جۇلالىق.

"ئەي، چەۋانداز گۈل چىراي يىگىت
بىزنىڭ ئويگە قىلىڭ مەرھەمەت" —

تەكلىپ قىپتۇ غارنىڭ ئىچىگە
ساھىپجامال بىلدۇرۇپ ھورمەت.

پەردىسىنى قايرىپتۇ كەنجى
غار ئىچىگە قىلىپ ئىلتىپات.
باشلاپتۇ ھەم ئۆيىنىڭ تۆرىگە
ساھىپخانمۇ ئۇنى ئۆيگە شات.

كۈتۈپ ئاپتۇ ئىززەتلىك شۇنچە
ساقى بولۇپ ئۈچ ماھى تابان.
بىر بىرىدىن شەپقەتلى ئۇلۇغ
بىر بىرىدىن ئۆتكەن مېھرىۋان.

كەلتۈرۈپتۇ نازۇ - نىمەتلەر،
ئېچىلىپتۇ بەركەت داستىخان.
تەكلىماكان يىگىتى ھەيۋەت
غار ئىچىدە بولۇپتۇ مېھمان.

ئۈچ پەرىنى سىرىق ئەجدىھا
يۇرتلىرىدىن بۇلاپ كەپتىكەن.
غېرىپلىقتا مۇساپىرلارنىڭ
كۈن ئالمىغى بەكمۇ تەس ئىكەن.

ھەر تاماقتا ئەجدىھا ناكەس
يەپ كېتەركەن ئۈچ قازان ئاشنى.
تۇرار ئىكەن ئۇلار گوش توغراپ
ئوماچ چېلىپ، قايىنتىپ داشنى.

قاپتاللارغا ئوزۇئەلۇق ئۇچۇن
ئاپتۇ يىغىپ سانىسىز كالا ـ ئات.
ئەندىشىدە، ئازاپ ئىچىدە
ئوتەر ئىكەن بۇ يەردە هايات.

مەقسىدىنى ئاڭلاپ يىگىتنىڭ
كېتىشىپتۇ قىزلار سۆيۈنۈپ.
قولدىن كەلگەن ياردەملىرىنى
قىلماق بوپتۇ بەكمۇ كويۇنۇپ.

بىرىنچى پەرى
يەتمەسمىكىن ئاڭا كۈچىڭىز؟

ئىككىنچى پەرى
كېتەرمىكىن بىكار ئەجرىڭىز؟

ئۈچىنچى پەرى
ئارام ئېلىڭ بۇ يەردە بىر پەس.

كەنجى
ئېلىشمەن قەتئىي، زەبەردەس.

بىرنجى پەرى
بىز بولىمىز سىزگە هەمنەپەس،
تارمار بولسۇن ئەجدىها ناكەس.

AltunOq

ئىككىنچى پەرى

قۇۋۋەتلەنسۇن ئەمسە يىگىت
قىلالمىسۇن ئەجدىھا شۇم قەست.

ئۈچىنچى پەرى

ئىپ چىقايلى خاسىيەتلىك مەي
قەدەھلەرنى تولدۇرۇپ پەۋەس.

ھەرجۇرلاردىن گۈلگۈن پەرىلەر.
ئىپ چىقىپتۇ ئۈچ قەدەھتە مەي.
ئەجدىھانىڭ قۇۋۋىتى ئىكەن
"مەي"دىگىنى ئاچاركەن ئىشتەي.

مەينى ئىلىپ ئارقا ـ ئارقىدىن
كوتىرىپتۇ يىگىتمۇ شۇئان.
تومۇلاردىن پۈتكۈل بەدەنگە
تاراپتۇ كۈچ، ماغدۇر ـ قىزىل قان.

ئۇ خوشلىشىپ پەرىلەر بىلەن
ئۇچقۇر تايغا مىنىپتۇ سەكرەپ.
قاپتۇ ناخشا ئىيتىپ، ئۇزىتىپ
پەرىلەر چوڭ زەپەرلەر تىلەپ.

× ×

ئاقار ئىكەن زۇلمەتلىك كېچە،
قارا قازان ئاستىدا ئالەم.
ماڭار ئىكەن كېچىدە كەنجى
ئەقىل، قۇدرەت بوپتۇ ئۇندا جەم.

بارغان چاغدا جەڭگاھقا يېتىپ
بىر كىشنەپتۇ سەكرەپ چىچەن تاي.
سىلكىنىپتۇ لەرزىگە كېلىپ
جىمجىت ياتقان جىلغا، پۇتكۇل ساي.

ئويغىنىپتۇ چوچۇپ ئەجدىھا
چىقىرىپتۇ شىددەتلىك بوران.
كەنجى باتۇر كىيىپتۇ باشقا
خاسىيەتلىك كۇلانى شۇئان.

گۇكرەپتۇ شىددەتتە بوران
چىقىراپ شوخ ھەيۋىلەر سېلىپ.
دەم يىقىلسا ئالدىغا قارىغاي،
دەم تېگەركەن شىخىل تاش كېلىپ.

تەلۋە بوران كارغا كەلمەستىن
يالقۇنلىغان ئوتنى چېچىپتۇ.
جىلغىلاردىن چوققىلارغىچە
تاغنىڭ ئىچى ئوت بوپ كېتىپتۇ.

بارار ئېكەن كۆلالىق يىگىت
قىزىل يالقۇن كوكسىنى بوسۇپ.
ئوت ئىچىدە چوغدەك قىزارغان
قولدا قىلىچ، مەرتلىكى ئوسوپ.

تۇرغان ئېكەن ئەجدىھا غاردا
كارامەتلەر كورسىتىپ ماراپ.
قەھرى بىلەن تولغىنىپ ئەمدى
تاشلىنىپتۇ كەنجىگە قاراپ.

بىر كالپۇگى ئاسماندا ئۈنىك
بىر كالپۇگى يەردە ياتارمىش.
ئېلىشىپتۇ كەنجى باتۇرمۇ
قىلماي شۇندا قىلچىلىك تەشۋىش.

ئوت چاقناپتۇ تۇتۇشقان چاغدا
گويا چاقماق چېقىپتۇ ئاسمان.
تاغۇ - تاشلار كەپتۇ لەرزىگە
توپا - چاڭغا توشۇپتۇ جاھان.

غۇچۇرلاپتۇ ئېلىشقان چاغدا
چىشلىرىمۇ قاتتىق كىرىشىپ.
يېڭەلمەپتۇ بىرسى بىرسىنى
يەتتە كېچە - كۈندۈز ئېلىشىپ.

دەم ئېلىشنى قىپتۇ ئىلتىجا
ئەجدىھا شۇم چارچاپ ھاسىراپ،

رەھمەدىللىك سەھرا يىگىتى
رۇخسەت قىپتۇ تۇرقىغا قاراپ.

تۇمشۇغىنى چىلاپ ئەجدىھا
سۇمۇرۇپتۇ بىر دەريا سۇنى.
ھەيران قاپتۇ كەنجى باتۇرمۇ
ئۆز كوزىدە كورگەندە بۇنى.

تۇيۇقسىزدىن كەنجىگە قاراپ
قۇيرىغىنى بىرلا ئېتىپتۇ.
كەنجى بىردىن شېخىل ئېچىگە
كانايغىچە كىرىپ كېتىپتۇ.

تەگلەپ قىلىچ ئەجدىھا كېلىپ
كاللىسىنى چاپاي دىگەندە،
دەپتۇ كەنجى: "نامەرتلىك قىلدىڭ
ۋىجدان دىگەن يوق ئىكەن سەندە."

تۇرۇپ قاپتۇ ياۋۇز ئەجدىھا
تەڭقىسلىكتە بىردەم ئويلىنىپ.
قوم ئىچىدىن تارتىپ كەنجىنى
چىقىرىپتۇ، بىر نەيرەڭ قۇرۇپ.

كېلەر ئىكەن ئەجدىھا ھەيۋەت
مەغرۇرلىنىپ، بەكمۇ كىبىرلىنىپ.
بىراق، تەككەن قىلىچ زەربىدىن
يىقىلىپتۇ قوساق يىرىلىپ.

AltunOq

شاقىراپتۇ دەريانىڭ سۈيى
تەنتەنىدە شاۋقۇنلار سېلىپ،
تاشتىن - تاشقا سەكرەپ، ئېتىلىپ
تۈزلەڭلىككە قاراپ يول ئېلىپ.

يوقىلىپتۇ ئەجدىها سايدىن،
چېقىلىپتۇ تومۇر ئىسكەنجى.
قاپتاللارغا سولانغان مالنى
پەسكە ھەيدەپ مېڭىپتۇ كەنجى.

يول ئۈستىدە قالغان ئۈچ پەرى
قوشۇلۇپتۇ كېلىپ بۇ سەپكە.
بىللە سەپەر قىپتۇ ئۇلارمۇ
ئازات بولۇپ غەمدىن ئەبەتكە.

چىم بۇلاقنىڭ يېنىغا كەلسە
ئاكىلىرى يېتىپتۇ ئۇخلاپ.
قايتار ئىكەن دۇنيادىن ئۇلار
كەلمىسە گەر ئىنىسى شۇ تاپ.

بېرىپ كەنجى شىپالىق دورا،
خەتەر ھالىدىن قۇتۇلدۇرۇپتۇ.
ھايات نۇرى قىلىپتۇ جىلۋە
ئۈمىت قۇشى خەندەن ئۇرۇپتۇ.

كورۇشۇپتۇ ئاكا - ئىنىلار
ئاشۇ جايدا ساق ۋە سالامەت.

مەپتۇن قىپتۇ ئاكىلىرىنى
پەرىلەرنىڭ ھوسنى ئالامەت.

چىرمىۋاپتۇ كوكۇللىرىنى
كەنجى ئېلىپ كەلگەن دارامەت.
ئۇلار بۇنى سەپەر ئۈستىدە
ئويلايدىكەن چوڭقۇر داۋامەت.

تۇن قاراڭغۇ ئۇيقۇغا كەتكەن
ئارام ئېلىپ بۇندا بارچىسى.
دىلدا قايناپ ئوغىسى بىراق
ياتار ئىكەن ئىككى ئاكىسى.

يىرىم تۈندە ئۇلار يوشۇرۇن
قولاق يىقىپ پىچىرلىشىپتۇ.
ئۇزۇپ - ئۇزۇپ ئەلەملىك تىنىپ
كوڭلىدىكى سىرنى يېشىپتۇ:

"يۇرت ئالدىغا بوۋاي ئالدىغا
بارماقچىمىز قايسى يۇز بىلەن.
مىسلى جەننەت گۇزەل يېزىغا
بىز قارايمىز قايسى كوز بىلەن.

ئۇندىن كورە ئىنىمىز كەنجى
قالسۇن مۇشۇ جەزىرە، چولدە.
جايلىشىپتىپ ھازىرلا ئۇنى
تېز جونەيلى دەرھال مەلىگە......"

ئۇلار شۇنداق كېلىشىپتۇ - دە،
بولۇشۇپتۇ يەكدىل ۋە ئىجىل.
شۇم نىيەتنى بىجىرمەك بولۇپ
كىرىشىپتۇ ئىشقىمۇ دىدىل.

ئاڭلاپ قاپتۇ ئۇچىنچى پەرى
ئۇلارنىڭ بۇ سىرلىق سوزىنى.
كۇزىتىپتۇ قىلمىشىنى ئۇ
يوشۇرۇنچە ئۇزمەي كوزىنى.

بايقاپ تۇرسا قىنىدىن ئېلىپ
قىلىچىنى يالاڭاچلاپتۇ.
شۇمپەنلىكنىڭ يولىغا ئۇلار
نومۇس قىلماي قەدەم تاشلاپتۇ.

تۇن قوينىغا شۇڭغۇپتۇ پەرى
ئويغىتىپتۇ كەنجىنى بېرىپ.
ياتقان ئىكەن قاتتىق ئۇيقۇدا
كەتكىنچۇن جەڭلەردە ھېرىپ.

گەپنى ئاڭلاپ دەرگۇمان بولۇپ
ئولتۇرۇپتۇ ئۇ ھەيران قېلىپ.
تۇرغىچە ئۇ تېگىپتۇ بىراق،
يامپىچىغا بىر قىلىچ كېلىپ.

ئىككى پۇتى چورتلا كېسىلىپ
ئۈزۈلۈپتۇ، ئاجراپ كېتىپتۇ.
چىشلىگەنچە قولىنى پەرى
پىچەنلىكككە ئۇزىن ئېتىپتۇ.

بىر قوساقتىن چىققان ئاكىلار
قېپتۇ شۇنداق ۋاپاغا - جاپا
مال دۇنيانى كوزلەپ شۇم نىيەت
قەست قىلىپتۇ قېرىندىشىغا.

ئاختۇرۇپتۇ ئەتراپنى خىلى
تېپىلماپتۇ ئۇچىنچى پەرى.
شۇ كېچىدە كەنجىنى تاشلاپ
قوزغىلىپتۇ بۇ يەردىن بەرى.

ئۇلار يولدا ئىككى پەرىنى
خوتۇن قىپتۇ بىردىن ئۇزىگە.
شاتلىقىدا خەۋپ - خەتەرلەر
كورۇنمەپتۇ زادى كوزگە.

× ×

چىققان چاغدا نۇرىنى سېپىپ
لالىرەڭلىك ئۇپۇقتىن قۇياش.
كوتىرىپتۇ ئۇچىنچى پەرى
پىچەنلىكتىن ئاستاغىنە باش.

كەلسە مېڭىپ ھىلىقى يەرگە
كەنجى ياتقان ھالسىز، قانسىراپ.
توختىماپتۇ تىڭشىسا نەپەس،
قىينىلاركەن چېكىپ دەرت، ئازاپ.

قىز ئويلاپتۇ: شۇ باتۇر يىگىت،
ئېرىشتۇرگەن بىزنى ھاياتقا.
يېتەلمىدى بىراق كوزلىگەن،
مەقسىدىگە، ئارزۇ - مۇراتقا.

ئايرىلمايمەن ھەرگىز ئۇنىڭدىن،
كوتەرمەيدۇ بۇ ئىشنى ۋىژدان.
ۋاپادارنى سويىمەن دىلدىن،
بولسام مەيلى بۇ يولدا قۇربان.

يوتكەپتۇ قىز كەنجىنى ئاستا،
ماكان ياساپ تېپىپ ئەپلىك جاي.
كويۇنۇپتۇ مېھرىنى توكۇپ،
بەرمەك بوپتۇ بىر پىيالە چاي.

بىراق ئوتلار ئوچۇپ كەتكەچكە،
غەم تولۇپتۇ قىزنىڭ كوكسىگە.
ئەتراپلارغا قاراپ باققىلى،
ئۇ چىقىپتۇ قوم دوڭ ئۈستىگە.

تىكىلىپتۇ چولپان كۆزلىرى،
تۇت تەرەپكە ـ سەھرا تامانغا.
كۆرۈنۈپتۇ يىراقتا ئاق ئىس،
تۇرغىدەكمىش تېگىپ ئاسمانغا.

ئويلاپتۇ ئۇ: ئاشۇ تەرەپتە،
بولسا كېرەك چارۋۇ ھەم چوپان.
بۇ خەۋەرنى يەتكۈزۈپتۇ تېز،
ئۇچۇپ كېلىپ كەنجىگە شۇ ئان.

«ئوت كۆرۈنگەن يەرگە بارماسلىق
كېرەك ئىدى، خەيىر، سالاۋات» —
دەپتۇ كەنجى پەرىگە جېكىپ:
"يېنىپ كېلىمىك، ھايال قالماي پات."

ياغلىغىنى قولىغا ئېلىپ
تاغ تەرەپكە يۈگرەپتۇ پەرى.
چۈشەر ئىكەن ئايدەك يۈزىدىن
ئېقىپ يەرگە ئۈنچىدەك تەرى.

كۈن ئولتۇرغان مەزگىللەر بىلەن
كەپتۇ يېتىپ تاغنىڭ قېشىغا.

بارغانسېرى كوڭلى ئەنسىرەپ
ھەر خىل ئويلار كەپتۇ بېشىغا.

ئەتراپىنى چىتلىغان ھويلا،
دوۋە - دوۋە تۇراركەن ئوتۇن.
ئولتۇرۇپتۇ ئوچكۇر ئالدىدا
چاق ئىگىرىپ پاخماباش خوتۇن.

— ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ئانا —
تازىم قىلىپ دەپتۇ ئۇ چېۋەر.
دەپتۇ خوتۇن: "يۇتمەكچى ئىدىم،
بۇ سالامىڭ بولمىسا ئەگەر."

قارىسا ئۇ، پەرى سەپ سېلىپ
يەتتە باشلىق يالماۋۇز ئىكەن.
تېلەتى سەت، بەدەنلىرىنى
كىرپە ئوخشاش قاپلىغان تىكەن.

"يېگىم كەلگەن ئىدى يېڭى گوش
خويما ئوبدان كەپسەن بۇياققا، —
دەپتۇ ياۋۇز كوزىنى سانچىپ، —
ئۇلگۇرۇپسەن كەچلىك تاماققا!"

"ئانا، — دەپتۇ پەرى يىلىنىپ، —
ئۇنىڭسىزمۇ كوڭلۇم بەك يېرىم.

ئالدىڭىزغا ئوتقا كەلگەندىم
ئويدە قالدى يېرىم جان ئېرىم.

مەن ئويۇمگە ئوتنى ئاپىرىپ
بىر چىنە چاي بېرەي ئالدىدا،
تەسەددۇقمەن ئۇنىڭدىن كېيىن
قىلىسىڭىزمۇ جېنىمدىن جۇدا!“

ماقۇل كېلىپ موھلەت بېرىپتۇ
بولغان چاغدا قاراڭغۇ - خۇپتەن.
ئېتىگە كۈلنى قاچىلاپ،
دەپتۇ: ”بۇنى توكۇپ ماڭىسەن“.

كۈلنى چېچىپ يول بويى پەرى
يېتىپ كەپتۇ ئويىگە ئاخىر.
بولغان ئىشنى سوزلەپ بېرىپتۇ
سۆيگىنىگە قىلالماي تەخىر.

ئولتۇراركەن ئازاپتا كەنجى
يا ئورنىدىن ئورە تۇرالماي.
”خەپ“ دەيدىكەن، قايغۇ - ھەسرەتتە
بۇ ئەلەمگە زادى چىدالماي.

يوشۇرماقچى بوپتۇ كەنجىنى
قومۇشلۇققا پەرى كوتىرىپ.

ئەتمىسۇن دەپ يالماۋۇز كېلىپ
كەنجىنىمۇ قوشۇپ ئوئاتۇرۇپ.

يولدىكى كۆل ئىزىغا قاراپ
كەپتۇ يېتىپ يالماۋۇز ئاپەت.
ئاچچىغىدا دەرھال كەنجىنى
بىر يالماپتۇ قىلالماي تاقەت.

پۇتلىرىنى تېرىپ ئەكىلىپ
كانىيىدا پۇرلاپ تىقىپتۇ.
كەنجى ئۇنىڭ كەينىدىن بىراق
سەللىمازا، پۇتۇن چىقىپتۇ.

ئۇ، تىنارمىش ئۇكۇزگە ئوخشاش
غۇچۇرلىتىپ چىشىنى چايناپ.
ئىككىسىنى ئالدىغا سېلىپ
ئىپ مېڭىپتۇ ئويىگە ھەيدەپ.

كويىدىكەن ھويلىدا قانچە
چوڭ - چوڭ گۇلخان ئوچمەي، توختىماي.
كېتىدىكەن كېچىدە، تۇندە
قىزىل يالقۇن بولۇپ ھەممە جاي.

شۇ ئىسسىقنىڭ تەپتىدە راھەت
ياشايدىكەن يالماۋۇز خوتۇن.

ھويلىسىغا ئالاركەن دوۋىلەپ
نۇرغۇن - نۇرغۇن سەرجانلاپ ئوتۇن.

ئوت قالاشنى، ئوتۇن يېرىشنى
كەنجى باتۇر ئۈستىگە ئاپتۇ.
يالماۋۇزنىڭ بېشىنى بېقىش
پەرى قىزنىڭ ئىشى بوپ قاپتۇ.

شۇنداق قىلىپ كەنجىلەر بۇندا
قېلىشىپتۇ چاكار بولۇشۇپ.
بىز سوزلەيلى ئاكىلىرىدىن
ھىكايىمىز كەتسۇن ئۇلۇشۇپ.

× ×

ماڭار ئىكەن ئۇلار يول بويى
قىقاس سېلىپ، ۋاڭ - چۇڭ كوتىرىپ.
ماللىرىنى ئەيش - ئىشرەتكە
خالىغانچە چېچىپ، بۇزۇشۇپ.

بىر كۈنلىرى كىرىپ بېرىپتۇ
يۇرتقا دەريا بويىنى بويلاپ.
قارشى ئاپتۇ ئەل - يۇرت شادىمان
ناغرا چېلىپ ئۇسۇللار ئويناپ.

AltunOq

گەر زەپەرنىڭ غۇرۇرى، پەخرى
ئانىسىنى ئالسمۇ ئوراپ.
ئەل ياتاردا كەنجى ئوغلىنىڭ
دېرىگىنى قىپتۇ ئۇ سوراپ.

موماي ياتار ئىكەن كەنجىنىڭ
قايغۇسىدا ئاھ، پەريات ئۇرۇپ.
ئەما بولۇپ قاپتۇ كوزلىرى
تولا يىغلاپ، ياشلىرى قۇرۇپ.

قىلغان ئىكەن ئىككى نامەرتمۇ
بۇ توغرىلىق پىششىق مەسلىھەت.
يېتىپ كەپتۇ مەسلىھەتنى
بايان قىلىش ئۈچۈن ياخشى پەيت:

"ئەجدىها شۇم يالغۇز ئەمەسكەن
كويىقاپنىڭ - غارنىڭ ئىچىدە.
يەكمۇ - يەك جەڭ قىلدۇق بىز بېرىپ
دەم ئالماستىن كۈندۈز - كېچىدە.

يەتتە كېچە - كۈندۈز دېگەندە
يەڭدۇق ئۇنى ئىچكىرلەپ كىرىپ.
شېھىت بوپتۇ ئىنىمىز كەنجى
غار ئىچىدىن چىقساق بىز يېنىپ."

ئېچىنىش ۋە قايغۇ ـ ھەسرەتتە
ئۇلار ھوڭرەپ يىغلاپ كېتىپتۇ.
تۇتقان بولۇپ مۇسىبەت، ھازا
كوز ياش قىلىپ مۇڭغا پېتىپتۇ.

كويدۇرەركەن ھەر كۈن بوۋاينىڭ
يۈرىگىنى بالىنىڭ ئوتى.
كىشنەپ تۇرغان تاينى كورگەندە
بىلىنەركەن باغرىنىڭ يوقى.

بوغۇز يەمەي كىشنەپ ئۇچقۇرتاي
ژۇلقۇيدىكەن تالاغا قاراپ.
گۇمان پەيدا قىپتۇ بوۋايدا
چېچەن تاينىڭ ھەركىتى شۇ تاپ.

توقۇپ تاينى قويۇپتۇ ئاگا
كەنجى تۇتقان قىلىچنى ئېسىپ.
قويۇپ بەرگەن ئىكەن دالاغا
تاي ئۇچۇپتۇ چوللەرنى كېسىپ.

ئايلىق يولنى ھەپتىدە بېسىپ
كەپتۇ يېتىپ ئوڭكۇر ئالدىغا.
كېچە ئىكەن، قاراڭغۇ ئىكەن
تاي كىشنەپتۇ تۇرۇپ دالدا.

تاي ئۇنىنى ئاڭلاپتۇ كەنجى:
"چۈشۈمىمۇ بۇ، ئوڭۇمىمۇ" — دەپتۇ،
تۇيدۇرماستىن ئۆڭكۈردىن چىقىپ
يۈگرەپ تاينىڭ يېنىغا كەپتۇ.

كۆزلىرىگە ئىشەنمەي دىسە
قەدىناز تاي تىپىرلاپ تۇرغان.
ئېگەرلىرى توقۇلغان ئەپچىل
مىسران قىلىچ يانغا ئېسىلغان.

تۇتالماستىن ئۆزىنى، كېلىپ —
بوينىدىنلا ئاپتۇ قۇچاقلاپ.
قاشقىسىغا سۆيۈپتۇ تاينىڭ
ئىختىيارسىز سۆيۈنۈپ يىغلاپ.

غەزەپ بىلەن قىنىدىن سۇغۇرۇپ
قىلىچىنى قولىغا ئاپتۇ.
دەستىسىنى ئۇچۇملاپ مەھكەم
ئۆڭكۈر تامان قەدەم تاشلاپتۇ.

ئاستا كېلىپ قىزنى ئويغىتىپ
ئېپ چىقىپتۇ تاينىڭ قېشىغا.

ئاندىن كىرىپ ئۇرۇپتۇ قىلىچ
يالماۋۇزنىڭ يەتتە بېشىغا.

جۇداقىپتۇ يالماۋۇزنىمۇ
بىر ئۇرۇپلا قىرىق بىر جاندىن
سۆيگىنىنى ئالدىغا ئېلىپ
تۇلپارىغا مىنىپتۇ ئاندىن.

قانات ياساپ ئۇچۇپتۇ چولدە
ئوز يۇرتىغا قاراپ ئۇچقۇر تاي.
قاپتۇ ئارتتا قېلىن ئورمانلار،
قۇم بارخانلار، تاغلار، خىلۋەت ساي.

تاڭ ئېتىپتۇ، سەھەر قۇياشى
نۇر توكۇپتۇ گوياكى ئالتۇن.
قىرغاقلارغا ھۇجۇم ياسىغان
ئۇنچىلەردە چاقناپتۇ يالقۇن.

ئۇلار يولنى ئاياقلاشتۇرۇپ
كەپتۇ قۇتلۇق ئويىگە يېتىپ.
ياتقان ئىكەن ئەما ئانىسى
دەرماندىن، ھالىدىن كېتىپ.

قۇچاقلاپتۇ ئوغلىنى ئانا
مېھرى بىلەن يېقىپ يۈزىنى.
قوللىرىدا سىلاپتۇ كەنجى
ئانىسىنىڭ كورمەس كوزىنى.

ئېچىلىپتۇ ۋاللىدە كوزى
قۇتۇلۇپتۇ قايغۇدىن ئوزى.
بالىسىغا ياققاندا باغرىن
بۇلبۇل كەبى ئۇرغۇپتۇ سوزى.

بايان قىپتۇ ئولتۇرۇپ كەنجى
باشتىن ئوتكەن سەرگۈزەشتىنى.
تىڭشار ئىكەن ئاتا ـ ئانىسى
قويۇپ شۇنچە زېھنى، ىىشتىنى.

ئۇ سوزلەپتۇ ئاكىلىرىنىڭ
چەككەن جاپا، كەچمىشلىرىنى.
تۇندە قىلىچ بىلەن چانىغان
نامەرتلىگى، قىلمىشلىرىنى......

توكۇلۇپتۇ يامغۇردەك يېشى
چىدالماستىن يىغلاپتۇ موماي.
دەرغەزەپتە قىلىچنى ئېلىپ
دەس تۇرۇپتۇ ئورنىدىن بوۋاي.

AltunOq

بوۋاي

چىقىپ جەڭگە بېلىگىنى باغلاپ
بولۇشتىڭمۇ تەييارغا ئەييار.
ۋاپاسىزغا ئورۇن بەرمەيدۇ
سۆيۈملۈك ئەل، بۇ ئانا دىيار.

سەنلەر ئوخشاش كۈرمىڭ يىگىتتىن
ئەۋزەل ماڭا كەنجىدەك بىرسى.
بولسۇن ساۋاق، ۋاپاسىزلارنىڭ
كويۇپ پۈتسۇن شۇملۇق، ھىلىسى!

دەپتۇ - دە، ئۇ ئىككى ئوغلىنى
رەھىمە قىلماي چاناپ تاشلاپتۇ.
شوھرىتىگە كەنجى ئوغلىنىڭ
چوڭ مەرىكە - توينى باشلاپتۇ.

× ×

كەنجى باتۇر جەڭ قىلغان ئىكەن
تاڭ قالدۇرۇپ ياۋنى زىيادە.
گۈللەش ئۈچۈن ئانا يۇرتىنى
ئەنە شۇنداق تىكلەپ ئىرادە.

شاھزادە ۋە ئۆنىڭ دوستى

بۇندىن بۇرۇن — قەدىم زاماندا
كۈنچىقىشتا - شەرق تاماندا،

ئارۇن دېگەن بىر شاھ بار ئىكەن،
بايلىقىغا زېمىن تار ئىكەن.

گەر بولسىمۇ بايلىقلىرى مول،
كورگەن ئىكەن يالغۇز بىر ئوغۇل.

بەھرام ئىكەن ئوغلىنىڭ ئېتى،
يوقكەن تۈزۈك دوستى، ئۈلپىتى.

چاقىرىپ شاھ ئوڭ قول ۋەزىرىنى،
مۇنداق دەپتۇ جېكىپ بىر كۈنى:

"چوڭ بولماقتا ئوغلىمىز بەھرام،
يېغىپ شانۇ - شەۋكەت، ئېھتىرام.

چوڭ بولماقتا ئويناپ ۋە كۈلۈپ،
كوڭلى تارتقان يەرلەردە يۈرۈپ.

ئويلەش ئۇنى بىزنىڭ بۇرچىمىز،
تېپىش كېرەك لايىغىدا قىز.

ئالدى بىلەن بىر دوست تېپىڭلار،
بۇ مەخسەتكە چوقۇم يېتىڭلار:

دوستى بولسۇن سەزگۈر ھەم چېۋەر،
ئىشتا توغرا مەسلىھەت بېرەر.

بولسۇن قورقماس ئۇنىڭ تەگتۇشى،
پاراسەتلىك، جايىدا ھۇشى.

زاتى بولماي قالسا مۇتىۋەر
مەيلى، ئۇندا يوقتۇر چوڭ زەرەر.

”خوپ!“ دەپتۇ ـ دە، ۋەزىر تۇرۇپتۇ.
مەيدىسىگە قاتتىق ئۇرۇپتۇ.

خەزىنىدىن نۇرغۇن پۇل ئېلىپ،
شاھزادىنى ئارقىغا سېلىپ؛

ئاتلىنىپتۇ بىر كۈنى سەھەر
يىراقلارغا ئېلىپ يول، سەپەر.

يۈرەر ئىكەن شەھەرمۇ ـ شەھەر
ئۇچرىشىپتۇ كوپلەپ يىگىتلەر.

كېلىپ ھەر خىل شىرىن ئويلارغا
ئاپىرىپتۇ مەشرەپ، تويلارغا.

كورستىپتۇ شاھزادىلەرنى
سودىگەرلەر، بەگزادىلەرنى.

كورستىپتۇ باينىڭ باللىرىن،
تېشىپ تۇرغان دۇنيا ـ ماللىرىن.

چىققان ئىكەن نى، نى چەۋەنداز
ئېيتىلىشىچە، بۇ ئالەمدە ئاز،

يەنە كوپ دوست چىقىپتۇ شۇنداق
ياراتماپتۇ شاھزادە بىراق.

تاپالماستىن كوپ جايغا بېرىپ،
يېنىپ كەپتۇ ئاقۋەت ھېرىپ.

بىر كۈنى شاھ شىكاردىن قايتىپ،
ئارغىماقىنىڭ تىزگىنىن تارتىپ؛

كېلەر ئىكەن تولىمۇ خوشال
بولغان چاغدا كەچكىرىدىپ زاۋال،

ئۇچقىشىپتۇ بىر يوغان چىنار،
كورسە ئادەم بەكمۇ زوقلىنار.

ئۇندا نەچچە ئادەم توپلىشىپ،
ئولتۇرۇپتۇ قىمار ئوينىشىپ.

قىمارۋازلار ئۇلارنى كورۇپ
ھەر تەرەپكە قېچىپتۇ ئۇركۇپ.

ئەمما بىرسى قاچماي تۇرۇپتۇ،
قالغانلىرى غايىپ بولۇپتۇ.

ھەيران بوپتۇ شاھزادە قاراپ،
باتۇرلىغى كوڭلىگە ياراپ.

بەھرام ئۇنىڭ ئالدىغا دەرھال
بېرىپتۇ ـ دە، سوراپتۇ ئەھۋال:

AltunOq

— ئىسمىڭ نېمە، ئۇزەڭ قەيەرلىك،
قولۇڭ قايسى كەسىپكە ئەپلىك؟

— يۇرتۇم چولدۇر، ئىشىمدۇر مەردان،
باش تەققىدەك مەندە يوق ماكان.

ئاتا ـ ئانا بولمىغان نېسىپ
قىمارۋازلىق مەندىكى كەسىپ.

قىمارۋازدا كورۇلگەن جۇرئەت
ھەمدە راستچىل ئىسىل پەزىلەت،

شاھزادىنى قىلىپتۇ قايىل،
پادىشامۇ بولۇپتۇ مايىل.

مىندۇرۇپتۇ ئۇنى ئىشتىغا
ئېپ كېتىپتۇ ئۇدۇل ئوردىغا.

دوست تېپىلغاچ يالغۇز ئوغلىغا.
توغرا كەلگەچ شاھنىڭ ئويىغا،

شاھ بولۇپتۇ تولىمۇ خوشال
خوش قىلماپتۇ ۋەزىرنى بۇ ھال.

قىمارۋازنى ئېپ ماڭغان چاغدا
قاپتۇ ۋەزىر ھەسرەتتە، داغدا.

ئىچى ئاداپ، تارتىپ بەك جەۋرى
قىپتۇ نۇرغۇن ئېغىرلىق، سەۋرى.

بارار ئىكەن ئوڭۇپ، تاتىرىپ
قەغەز يەڭلىغ رەڭگى ئاقىرىپ.

تېپىلغاچقا دوست بەكمۇ قىيىن
شاھ ئوردىغا كەلگەندىن كېيىن،

بۇ دوستلىقنىڭ شەربىي ئۈچۈن
يىگىتلەرنى چاقىرىپ بىر كۈن،

تەكلىپ قىلىپ چەتتىنمۇ ھەتتا
ئوتكۈزۈپتۇ زىياپەت كاتتا.

شاھ ئېيتىپتۇ ئاشۇ سورۇندا
تۇرۇپ مەغرۇر شاھلىق ئورۇندا:

"پۈتكۈل ئەلگە بولسۇنكى روشەن
پېقىر بۇگۈن تولىمۇ خۇرسەن:

ئوغلۇم بەھرام تاپتى ئاغىنە
بۇ شەرەپكە بولسۇن تەنتەنە.

مەردانجانىمۇ ئوزەمنىڭ ئوغلۇم،
پەرزەنتلەرگە كوكسۇمدە قولۇم.

دولىتىمدە ئوسۇڭلار ئەركىن،
چىن دوستلاردىن بولۇڭلار لېكىن.

ۋاپادار بوپ مەڭگۈ ئىككىڭلار
دوستلۇق ئۇچۇن جاننى تىكىڭلار!

كەلگۈسىدە سىلەرنىڭ دولەت
پۈتكۈل شەرەپ - شانۇ ھەم شەۋكەت.“

شۇندىن كېيىن مەشرەپتە، تويدا
بۇ ئىككى دوست بىللە ھەر كويدا،

ئوينىاپ - كۈلۈپ خوشال يۈرۈپتۇ،
شاھ ھوزۇرىدا دەۋران سۈرۈپتۇ.

كەپتۇ بىر كۈن ئوۋغا چىققىسى،
گۈزەل تاقتا بىللە ئىككىسى.

ئات ئۈستىدە بىر بىرىن قوچقۇپ،
ئاتلىنىپتۇ ئوردىدىن ئۇچقۇپ.

پىشايۋاندا تۇرۇپ پادىشا
زوقلىنىپتۇ بۇ ئىشقا راسا.

تۇرغان ئىكەن ۋەزىرمۇ قاراپ
ھوجۇرىسىدا رۇجەكتىن ماراپ.

ھەسەتخورلۇق پاتماي كالىلىغا
بېرىپتۇ ئۇ شاھنىڭ ئالدىغا:

"دىمەكچىدىم بىر گەپنى ئەسلى
دىمىگەنىدىم يەتمىگەچ پەسلى.

مەن بىر ئىشقا خېلىدىن ھەيران،
ئويلىغانچە بولىمەن غەمخان.

مەردان بولسا قىمارۋاز، لۈكچەك،
زاتى بىزدىن تېخىمۇ بولەك؛

نەسلىمىزگە كېلەرمۇ راۋا
دەردىمىزگە بولۇرمۇ داۋا؟"

دەپتۇ شۇندا پادىشا ئاستا
باللارنى قىلىپ بىر ۋاستە:

"كىچىك ئەمەس بەھرامۇ ھازىر
ئۆيلىشايلى بۇنىمۇ ۋەزىر.

تارتقان بولسا كۆڭۈل خاھىشى،
يول قويايلى بۇ دوستلۇق ئىشى،

ئۆسسۇن بولۇپ باللار زېرەك،
توغرا ئىشتىن بوغماسلىق كېرەك".

بۇ سۆزلەرگە بولمىغاچ مايىل،
ئۆز گېپىدە تۇرۇپتۇ جاھىل:

«ئىت سەمرىسە ئىگىسىن چىشلەر"
دىيىشەركەن دائىم كىشىلەر.

ئۆردىمىزدا يۈرسە قىمارۋاز،
ئەنسىرەركەن كۆڭلىمىز بىر ئاز.

كەلگۈمىزدىن قىلىپ ئەندىشە،
ياتالمايمەن ئويلاپ ھەمىشە.

بىر كۆڭلىرى ئاشۇ كاساپەت
پەيدا قىلماس بىرەر پالاكەت؟!“

شاھ ئورنىدىن تۇرۇپتۇ يەنە
مۇنداق دەپتۇ قىلىپ تەنتەنە:

”مەن بايقىسام ئىت ئەمەس ئەسلى.
يولۋاس بىلەن شىر ئىككەن نەسلى»

كەلگۈسىدىن بولۇپ خاتىرجەم
بىھۇدىلا يىمەي تولا غەم،

بىز تىلەيلى بەخت ـ سائادەت،
بولسۇن باللار ساق ۋە سالامەت.“

ۋەزىر ئەمدى گەپ قىلالماپتۇ،
لەۋنى چىشلەپ جىم بولۇپ قاپتۇ.

بۇ ئىككى دوست كىچە ھەم كۈندۈز
ئوتتۇشۇپتۇ بولۇپ ئىناق، ئۇز.

بارغانسېرى، دوستلۇق كۈچىيىپ،
ئوسەك سوزلەر قاپتۇ كوپىيىپ.

قىلىنىپتۇ غەيۋەت - شىكايەت
پەيدا بوپتۇ ھەر خىل رىۋايەت.

سېزىپ مەردان بەزەنلىرىنى
شاھزادىگە دەپتۇ بىر كۈنى:

"تارقىلىپتۇ غەيۋەت، سوز - چۆچەك،
ئارقىمىزدىن دائىم دىگۈدەك.

بىز ئايرىلىپ يۈرسەك بىر مەھەل،
پىتنە - ئىغۋا بېسىقسۇن سەل - پەل."

شاھزادىمۇ توغرا تېپىپتۇ،
مەنىسىگە دەرھال يېتىپتۇ.

دەپتۇ يەنە: "دوستۇم بەھرامجان
مېنى تاپماق بولساڭ ھەرقاچان،

بارغىن ھەيۋەت چىنار تۈۋىگە
ماڭا پانا مۇنار تۈۋىگە.

بىر تۈۋلىساڭ يېتىپ كېلىمەن،
ئاقبوز ئاتنى چېپىپ كېلىمەن"

بىر بىردىگە قىيالماي تەستە
ئايرىلىپتۇ ئىككى دوست كەچتە.

مەردان ئاندىن قايتىپ كېتىپتۇ
كوپ ئۇتمەستىن چولگە يېتىپتۇ.

شاھزادىنىڭ كوڭلىنى گۇمان
قاپلىۋاپتۇ بولۇپ بىر تۇمان.

ئەنسىرەپتۇ ئاغىنىسىدىن،
چىقمىغاچقا زادى ئېسىدىن.

"كەلمىگەندۇ بىرەر پېشكەللىك،
ئاغىنەمگە ماڭا ئىشەنچلىك"

دەپتۇ - دە، ئۇ ئېتىغا مىنىپ،
بېرىپتۇ تېز چولگە ئاتلىنىپ.

چۆلدە دەريا شاقىرار ئىكەن
كۇن نۇرىدا پارقىرار ئىكەن.

تۇيۇقسىزلا سۇنىڭ ئۇستىدە
ئوخچۇپ تۇرغان دولقۇن كوكسىدە

پەيدا بوپتۇ بىر ئىسىل قولۋاق
زەپمۇ ئەپچىل ئۇرۇلار پالاق.

كېلەر ئىكەن قولۋاقتا ئېقىپ،
چېككىسىگە غۇنچىنى تېقىپ،

ئايدىن ئىسىل، بىر گۈزەل پەرى،
گۈيا كۆندەك چېچىلىپ نۇرى.

ۋۇجۇدىغا تولغان نازاكەت،
كوزلىرىدە ئەقىل - پاراسەت.

مۇشكى ئەنبەر ھىدلىرى كېلىپ،
دىلنى قاتتىق لەرزىگە سېلىپ،

جادۇ كىرپىك شەپقەتسىز ئىكەن،
گۈزەللىكتە تەڭداشسىز ئىكەن.

چېككىسىدىن غۇنچىنى ئېلىپ،
شاھزادىنىڭ ئالدىغا كېلىپ،

شەپقەت چېچىپ مەستان كوزىدىن،
نۇرلار سېپىپ ئانار يۈزىدىن،

دەپتۇ قىزىل غۇنچىنى سۇنۇپ،
زەپ يېقىملىق، تۇرغاندەك تونۇپ:

"يىگىت، مېنى ئەسلەر بولسىڭىز،
يىراقىمدا دەرتكە تولسىڭىز،

ئۇشبۇ قىزىل غۇنچىنى ئېلىڭ،
ئىزلەپ مېنى كورگىلى بېرىڭ."

يىگىت خۇرسەن غۇنچىنى ئاپتۇ،
زوقى كېلىپ قىزدىن سوراپتۇ:

"شەمسى قەمەر يۈزلۈك ئانارىم
كورۈپ سىزنى ئورتەندى باغرىم.

ماھى تابان، قايىدىن بولۇرسىز
نە دىياردا جەۋلان قىلۇرسىز؟"

چېھرىسىدىن بېغىشلاپ ھايات
دەپتۇ بېقىپ تەننىاز پەرىزات:

"يۇرتۇم يىراق شەھرى شەبىستان
خازانى يوق بوستان - گۈلۈستان.

AltunOq

ھارۇن شاھنىڭ قىزى بولۇرمەن
ئۇندا ئەركىن پەرۋاز قىلۇرمەن.“

شوخ دولقۇنلار ئوخچۇپ ئاجايىپ،
بۇژغۇن ئارا قىز بوپتۇ غايىپ.

گۈلنى تۇتۇپ قاپتۇ ـ دە، بەھرام،
يالقۇنلىنىپ، كوتەرگەندەك جام.

يىقىلىپتۇ ھوشىدىن كېتىپ،
قاپتۇ دەريا بويىدا يېتىپ.

بىر ھازادا ھوشىغا كەپتۇ،
دوستىنى ئۇ قاتتىق ئەسلەپتۇ.

”مەردان!“ — دەپ چىڭ تووۋلاۋاتقاندا،
ئات كىشنەپتۇ چول ـ باياۋاندا.

چېپىپ كەپتۇ چومۇلۇپ تەرگە
مەردان سەكرەپ چۈشۈپتۇ يەرگە.

قۇچاغلىشىپ ئىككى دوست خوشال،
بىر بىرىدىن سورۇشۇپتۇ ھال.

پەرىزاتنى كورگىنىن ئايان،
قىپتۇ بەھرام دوستىغا بايان:

”زىلۋا ئىكەن ئەجەپمۇ تۇرقى،
يۇرەككە ئوت سالدى ناز - خۇلقى.

كۆتتۈم ئۇنى شۇنچە بىقارار،
چىقمىدى ھىچ، نىمە چارە بار؟

شۇئان قاتتىق، ئەسلىدىم سىنى،
يار ۋەسلىگە يەتكۈزگىن مىنى“

ھەيران بولۇپ ئېيتىپتۇ مەردان،
ئاڭلىغىنىن دوستىغا شۇئان:

”بارمىش ئۇنىڭ بىر تال غۇنچىسى،
ئاشىق ئىكەن ئاڭا بارچىسى.

بەرسە كىمگە ئەگەر غۇنچىنى،
قىز پەرىشان كۆتەركەن شۇنى“

چىقىرىپتۇ بەھرام قوينىدىن،
شاتلىغىدا غۇنچىنى بىردىن.

غۇنچىسىنى كورۇپ خوش بولۇپ،
دەپتۇ مەردان ئۇمىتكە تولۇپ:

"يەتىمەك ئۇچۇن يارنىڭ ۋەسلىگە،
يار ئوينىغان باھار پەسلىگە،

بارايلى يۇر شاھنىڭ قېشىغا،
بەرسۇن بىزگە رىزالىق، دۇئا"

كەپتۇ يېتىپ ئۇلار ئوردىغا،
كىرىپتۇ ھەم شاھنىڭ ئالدىغا؛

دەپتۇ بەھرام:
"قەدىرلىك ئاتا،
بولمىغايسىز....
سوزۇمگە خاپا.

كوردۇم مىسلى ئاي جامال پەرى،
ئىكەن دېڭىز ئاستىدا شەھرى.

دىللىرىمغا نۇرلار چاچتى ئۇ،
ئەس ـ يادىمنى ئېلىپ قاچتى ئۇ.

غەم ئەسرىمەن بولالماي تىنچ،
كار قىلمىغاي داۋا ـ دورا ھېچ.

سەپەر تۇتسام موھالەت بەرسڭىز،
شىپالىقتۇر رەنجىمگە شۇ قىز."

شاھ ئېيتىپتۇ :"بۇ يامان سەپەر،
ماڭماق بولغان يولۇڭ بەك خەتەر.

گەر كورۇلسە بىرەر ھادىسە،
كى چاپلاشسا كاشال، دەدىسە.

سۇ ئاستىغا يا مەن كىرەلمەي،
ياردىمىمنى ئەسلا بېرەلمەي،

ئوتەر مەڭگۇ ئومرۇم ھەسرەتتە
يىغلاپ غەملەر ئىچىدە، دەرتتە...

بۇ نىيەتتىن يانساڭچۇ ئوغلۇم،
باشقا يولغا ماڭساڭچۇ ئوغلۇم."

"ئاتا" — دەپتۇ بەھرام يالۋۇرۇپ،
گەپنى ئۇزۇپ ھەم كەسكىن تۇرۇپ:

"ئاغىنەم بار، يېنىمدا مەردان،
تاغدەك يولەك ماڭا ھەرقاچان.

ئاشقلارنىڭ بىلسەڭ، بىردەمەن،
شىبىستانغا شوڭغۇپ كىردەمەن.

يار ۋەسلىگە بىرىپ قانىمەن،
پەرىزاتنى ئېلىپ يانىمەن.

بىزدىن ئاتا، بولۇڭ خاتىرجەم،
ۋەسۋەسىدە يىمەڭ ھەرگىز غەم"

"خەيىر" — دەپتۇ پاددىشا غەمدە،
خەت پۈتۈپتۇ پەلكۈچ قەلەمدە.

ئاق قەغەزگە دۇرلار تىزىپتۇ،
نامىسىدا مۇنداق يېزىپتۇ:

«سالام سىزگە شاھلارنىڭ شاھى،
شىبىستاندا ئەلنىڭ پاناھى.

بولسۇن ئايان سالامدىن سوڭرە،
ئېيتاي نىيەت مەقسەتنى سىزگە:

كەمىنىڭىز پادىشا ئارۇن
تۈزگەن ئىدىم بىر نىزام ـ قانۇن،

Altun Oq

بېسىپ، كىرگەن ياۋنى قوغلاشقا،
خەلقىمىزنى ئامان قوغداشقا،

ئوزلىرىگە تۇغۇلۇپ مۇھتاج
چۈشتى بۇگۈن جىددى ئېھتىياج.

قورال ـ ياراق بەرگەيسىز ياردەم،
كۈتمەكتىمەن جاۋابىن ھەردەم.

ئەشەنچ قىلىپ جەزىبىڭىزگە
شاھزادەمنى ئىبەردىم سىزگە"

ئېھتىرامدا مەكتۇپنى ئاپتۇ،
مەردان قاتلاپ يانچۇققا ساپتۇ.

قاچىلاپتۇ ئوزۇق ـ تالقاننى،
ئاپتۇ قولغا قىلىچ ـ قالقاننى.

خوشلىشىپتۇ ئاتلارغا مىنىپ،
كېتىپتو تېز ئۇلار ئاتلىنىپ.

مېڭىپتۇ بىر دەريانى بويلاپ،
شىرىن خىيال، ئويلارنى ئويلاپ.

شۇنداق يۇرۇپ بىرنەچچە كۈنلەپ،
توختىماستىن ھەتتاكى تۈنلەپ،

ئۇچقىشىپتۇ، ئالدىغا دېگىز،
تۇرار ئىكەن يېيىلىپ چەكسىز.

يامرايدىكەن ھەيۋەت شاقىراپ
جاھاننامە كەبى پارقىراپ،

بىر چېتىدە دېڭىزنىڭ پەقەت،
بىرتال قۇمۇچ كۆتەرگەن تىك قەد

خاسىيەتلىك ئىكەن ئۇ قۇمۇش،
خىسلىتىكەن چوكمەيلا تۇرۇش.

شىبىستانغا بولۇپ ئۇ بەلگۇ،
تۇرار ئىكەن ياپ - يېشىل مەڭگۇ.

شۇڭا ئۇلار بۇيان كېلىشىپ
شۇ قۇمۇشنى نىشان قىلىشىپ،

ئۇزۇشۇپتۇ دولقۇنلار يېرىپ،
دەل قۇمۇشنىڭ يېنىغا بېرىپ.

ئىككى ياقتا ئايرىلىپ سۇلار
سۇ ئاستىغا چوكۇپتۇ ئۇلار.

بىر ھازادا چېچىلىپ بەھرى،
كورۇنۇپتۇ شىبىستان شەھرى.

كورۇنۇپتۇ زۇمرەت تاغلىرى،
مۆجىزارلىق گۆزەل باغلىرى.

كورۇنۇپتۇ نۇرغۇن ئىمارەت،
تۇرار ئىكەن قاتار، رەتمۇ - رەت.

ئىمارەتنىڭ تاملىرى مەر - مەر،
قىرلىرىدا چاقناپ ئالتۇن زەر.

شەھرى كۇندەك پارلاپ نۇر چېچىپ،
تۇرار ئىكەن گۇل چىراي ئېچىپ.

ئۇلار ئاستا چۇشۇپتۇ يەرگە
مېڭىشىپتۇ قاراپ شەھەرگە.

بىر ئىمارەت قاپتۇ ئۇچىقىشىپ،
ئىشىگىگە سىيلىنغان قۇلۇپ.

ھويلىسىدا چىرايلىق گۈللەر،
يايرايدىكەن قاراپ كوكۈللەر.

ئۇلار ئاستا ئويگە كىرىپتۇ،
بىر مومايغا سالام بېرىپتۇ.

موماي ئىكەن ئاقدىل، مېھرىبان
قارشى ئاپتۇ ئۇلارنى شۇئان.

موماي دەپتۇ: "تورگە چىقىڭلار،
بالام سىلەر نەدىن كەلدىڭلار؟"

دەپتۇ ئۇلار مومايغا گەپنى،
يۇرتىنى ۋە نىشان مەقسەتنى......

دەپتۇ يەنە: قىلغىن بىر شەپقەت،
بەرگىل بىزگە بۇ يەردا مەددەت.

موماي دەپتۇ: "بولىدۇ بالام،
ئاۋال سىلەر ئېلىڭلار ئارام.

ئايتۇرسۇندۇر بۇ قىزنىڭ ئېتى،
ئۇلۇغ ئۇنىڭ نامى، شۆھرىتى.

شاھىمىزنىڭ بىرتال قىزى ئۇ،
ھاياتىنىڭ باھار، يېزى ئۇ،

ساقلار ئۇنى ئۇچيۈز قاراۋۇل،
كورۇشۇشكە قويماي قىلچە يول.

ئۇلار سەھەر ئارام ئالدۇ،
شۇ چاغ بۇ قىز يالغۇز قالدۇ.

ئويغىتىمەن سىلەرنى سەھەر،
بىز قىلىمىز ئوردىغا سەپەر.»

يول كورسەتكەچ تەدبىرلىك موماي،
تۇيۇلۇپتۇ بۇ، ئاسان ئوڭاي.

سەھەر پەيتى يېتىپمۇ كەپتۇ،
موماي تۇرۇپ ماڭايلى دەپتۇ.

ئۇلار مېڭىپ ئوردىغا نېلىپ،
كۆزىتىپتۇ ئوبدان سەپسېلىپ.

دەم ئالغاچقا قاراۋۇللىرى
ئوچۇق قاپتۇ ئوي - ھوجۇرلىرى.

كورسىتىپتۇ بىر ئوينى موماي،
ئوچۇق ئىكەن ئىشىك ھاڭغىرقاي.

AltunOq

دەپتۇ ئاستا بەھرامغا موماي:
"شۇ كولىمگە كىرگەن چاندۇرماي.

ئېلىپ چىققىن پەرىنى يېتىلەپ،
تۇرما ھەرگىز قىلىپ ئوشۇق گەپ.

تېز بولمىساڭ قاراۋۇل كېلۇر،
كورۇپ قالسا ئەدىۋىڭ بېرۇر."

بەھرام ئىتتىك ئويگە كىرىپتۇ،
ئايتۇرسۇنغا گۇلنى بېرىپتۇ.

تىكىلگەندە ئاشىقلار كوزى،
ئۇنتۇلۇپتۇ مومايىنىڭ سوزى.

باغلىنىپتۇ قىزنىڭ رىشتىمۇ
شاھزادىگە مېھر ـ ئىشقىمۇ.

ئورتەنگەچكە تەنلىرى كويۇپ،
تويماس ئىكەن بىر بىرىن سويۇپ.

ئوينار ئىكەن ئۇلار تاڭ سەھەر،
ۋەھىمىدىن قىلچە بىخەۋەر.

قاراۋۇللار چۈشۈپتۇ ئىشقا،
تۇرۇشۇپتۇ ھەر بىر دوخمۇشقا.

تەكشۈرۈپتۇ بىر توپ جىسەكچى،
ھۈجرىلارنى بىر بىرلەپ تەكشى.

ئايتۇرسۇننىڭ ھوجرىغا كىلىپ،
يات بىر ئىزنى سىزىشىپ قىلىپ،

بىر نەچچىسى باستۇرۇپ كىرىپ،
شاھزادىنى چىقىپتۇ ئىلىپ

بۇ ۋەقەنى سوزماي ئارقىغا،
خەۋەر قىلماق بوپتۇ ئوردىغا.

خەۋەرنى شاھ ئاڭلىغان چېغى،
كەپتۇ بەكمۇ ئۇنىڭ ئاچچىغى:

«مەن قىزىمنى خەخلەردىن، ياتتىن،
ۋەھىمىدىن، شۇنداق توساتتىن،

ئۈچ يۈز ئەسكەر قويۇپ ساقلىسام
ئاتىدارلىق بۇرچۇم ئاقلىسام،

بۈگۈن توكۈپ ئۇلۇغ نامىمنى،
شەۋكىتىمنى ھەمدە شانىمنى؛

قويدى مېنى ئىزا، نومۇسقا
ئەتىۋالىق قىزىم نىمىشقا؟

بىر بېرەيكى ئۈنىڭغا جازا،
قىلسۇن ئۇلار بىللىلا قازا.

ئىككىسىنى ئاپار ھەي جاللات،
ھايال قىلماي دار ئاستىغا پات!"

پادىشانىڭ ئەمرىنى ئاڭلاپ،
مەھبۇسلارنىڭ قوللىرىنى باغلاپ،

ئېلىپ كەتتى بىر توپ ياساۋۇل
دار ئاستىغا زىنداندىن ئۇدۇل.

تۇرار ئىكەن مەزمۇت ئايتۇرسۇن
شاھزادىنىڭ روھى بەك سولغۇن.

تۇرار ئىكەن شاھى راۋاقتا
نەشتىرى بار كوزدە، قاپاقتا.

"جاللات"! — دىگەن سادا بىلەن تەڭ،
"دات!" — دەپ چىقىپ مەردان تۇرۇپ يەڭ.

دەپتۇلەركى راۋاقتا قاراپ:
”بىر گېپىم بار بەرسىڭىز جاۋاپ؟“

شاھ بېرىپتۇ ئاڭا ئىجازەت،
سوزلەش ئۈچۈن قىسقا بىر پۇرسەت.

”كاتتىلارنىڭ كاتتىسى شاھىم،
بۇ ئالەمدە ئەڭ چوڭ پاناھىم:

يېزىلغانكى قايسى كىتاپتا
قايسى مىزان، قايسى خىتاپتا،

ئۆلۈم بار دەپ ئەلچىگە قېنى
قاندۇرسىڭىز جاۋاپقا مېنى؟“

”بۇ تەرەپتىن بولسۇن كوڭلۇڭ توق
ھىچ مىزاندا ئەلچىگە ئۆلۈم يوق!“

”ئانداق بولسا مەن ئەيلەي بايان،
سوزۇم بولسۇن ھەممىگە ئايان:

ئەلچىلىككە كەلگەن ئىدۇق بىز
يەر ئۇستىدىن سىزگە شاھىمىز.

ئوردىڭىزغا كىرگەندە كېلىپ،
قاراۋۇللار تېز قورشاپ ئېلىپ،

توھمەت قىلدى "باسقۇنچىلار" دەپ،
بىز سوزلەشكە بەرمىدى پۇرسەت.

قېچىپ كەتتىم قولدىن يۇلقۇنۇپ،
قالدى دوستۇم ئاندا تۇتۇلۇپ.

بولمىغاچقا پانامىز ئوزگە،
جەۋرى-جاپا سالدى كوپ بىزگە.

شەنىمىزگە داغنى تەككۈزدى،
يالغان گەپنى سىزگە يەتكۈزدى.

ئەرزىمنى شاھ لىللا سورارسىز،
بۇ مەكتۇپنى قوبۇل قىلغايسىز."

مەكتۇپنى شاھ قولغا ئاپتۇ
ئوقۇپ چىقىپ تۇرۇپلا قاپتۇ.

ئۇ مەكتۇپنى ئوقۇپ بولغاندا
قاپتۇ بىردىن خىيالدا، داغدا.

Altunoq

غەزەپلىرى كېتىپتۇ ئۇرلەپ،
بۇ نومۇستىن ۋۇجۇدى تەرلەپ:

”ئىجرا قىلغىن سوزۇمنى جاللات،
مەھبۇسلارنى قىلغىن تېز ئازات!

قاراۋۇللار چاپلىشىپ بوھتان،
يەتكۈزۈپتۇ نامىمغا نۇقسان.

سالدى مېنىڭ بېشىمغا چوڭ غەم،
چاپلاپ يالا قىزىمغىمۇ ھەم.

يوقىتىلسۇن شۇ قاراۋۇللار،
كېرەك ئەمەس ماڭا ئۇ شۇملار!“

شۇ مەيداندا ئۈچ يۈز قاراۋۇل،
جەھەننەمگە مېڭىپتۇ ئۇدۇل.

ئاقلىنىپتۇ قىز بىلەن ئوغۇل،
بوپتۇ بەھرام شاھقا كۈيئوغۇل.

ۋەدە قىلىپ كوپ قورال-ياراق،
شاھ ئۇلارنى بوپتۇ ئۇزاتماق.

خوشاللىغى پاتماي كوكسىگە،
ئولتۇرۇپتۇ قولۋاق ئۇستىگە.

يەتكەنسىرى ئانا ھەۋسىگە،
گۈلچىمەنلىك دىيار ۋەسلىگە.

ئالتۇن نۇرلار چىچىلار ئىكەن،
بەستىدە گۈل ئېچىلار ئىكەن.

ئوركەشلەركەن زۇمرەتتەك سۇلار،
كوك قومۇشتىن چىققاندا ئۇلار.

يەنە ھەيۋەت چىنارغا كەپتۇ،
بىردەم ئارام ئالايلى دەپتۇ.

ئولتۇرغاندا دېمىنى ئېلىپ،
قونۇپتۇ بىر سېغىزخان كېلىپ.

سايراپتۇ ئۇ بەكمۇ شاراقلاپ،
ئۇچۇپ شاختىن-شاخلارغا ئاتلاپ.

جىلى بوپتۇ تورۇپ شاھزادە،
دەم ئالالماي ئەركىن-ئازادە.

قوغلىشۇەتسە يەنە كېلەرمىش
كېلىپ يەنە سايىراپ كېتەرمىش.

پەيدا قىپتۇ ئەنسىز بىر تۇمان،
تۇرۇلۇپتۇ دىلىدا گۇمان.

بىلمەك بوپتۇ دوستىدىن سوراپ
بۇ توغرىلىق ئېنىق بىر جاۋاپ.

دەپتۇ مەردان سەل خىيال سۈرۈپ،
سېغىزخاننىڭ تىلىنى ئۇرۇپ:

"ئۇ ئېپ كەپتۇ بىر يامان خەۋەر،
دەيدۇ بىزگە: ئەيلەڭلار ھەزەر!

ئوك قول ۋەزىر چۈش كورۇپتىمىش
بىزگە قارشى ئىش كورۇپتىمىش.

سېنى كەلمەس بىر يولغا ساپتۇ،
ئايتۇرسۇننى ئىلكىگە ئاپتۇ."

ئىشەنمەپتۇ بەھرام بۇ گەپكە
ئىشەنمەپتۇ شۇنچەن نىيەتكە.

ئۇ ئىچىدە مۇنداق ئويلاپتۇ
لېكىن ئوينى ئوچۇق قويماپتۇ:

"ئوك قول ۋەزىر ئاتامغا سادىق
ئۇ قىلمايدۇ ئۇنداق شۇم قىلىق.

ۋەزىر كورسە ھوجرىسىدا چۇش
قانداق بىلسۇن كىچىككىنە قۇش.

تەبىرلەرنىڭ ھەممىسى يالغان،
ئويدۇرمىدۇر — بەرى توقۇلغان."

ئويلىغانچە تەبىرنى ھامان،
پەيدا بوپتۇ ھەر خىل ئوي - گۇمان.

قويماي يامان ئويلىرىغا چەك
ئۇ مەردانىغا كەلتۇرۇپتۇ شەك.

ھۇشيار مەردان سېزىپتۇ بۇنى،
بۇ گۇماندىن توساپتۇ ئۇنى:

"قۇشنىڭ گېپى شۇبھىسىز توغرا،
بۇنى دائىم ئېسىڭدە ساقلا.

گەر ئۇنىڭغا بولساڭ دەرگۇمان
ئاقىۋەتتە يەيسەن چوڭ پۇشمان.“

داۋام قىپتۇ ئۇلار سەپەرنى،
يېڭىپ مۇشكۇل، خېيىم ـ خەتەرنى.

خۇش خەۋەرنى يەتكۈزمەك بولۇپ
ۋۇجۇدىغا شاتلىقى تولۇپ،

مەردان ئالدىن ئاتنى چېپىپتۇ،
ئۇ شەھەرگە تېزدىن يېتىپتۇ.

شاتلىقىدا ئارۇن پادىشا
توي قىلماقچى بولۇپتۇ راسا.

جاكالاپتۇ پۈتۈن شەھەرگە،
چېگرىداش ھەم قېرىنداش ئەلگە.

تەييار قىپ كەڭرى سەيلىگاھ
شاھزادىنى كۈتىدىكەن شاھ.

بەھرام بىلەن ئايتۇرسۇن شۇ چاغ،
چۈشۈپ كەپتۇ ھالقىپ ئىگىز تاغ.

كەپتۇ ئارۇن باللىرىن كورۇپ،
كەپتۇ ئوك قول ۋەزىرمۇ يۈگرەپ.

كورۇپ ۋەزىر ساھىپ جامالنى
پاھ ـ پاھ دەپتۇ تۇتۇپ ساقالنى.

ھەر كورگەندە پەرىنى ۋەزىر،
يۈرەكلىرى تىترەپتۇ دىر ـ دىر.

شۇندىن تارتىپ قىزنىڭ دەردىدە،
ئوت كويۇپتۇ ۋەزىر قەلبىدە.

•

يەتمەك بوپتۇ قىزنىڭ ۋەسلىگە،
چۈشۈپ دەرھال ئۇنىڭ قەستىگە.

يەڭگۈشلىنىپ يېڭى دەستىخان،
تارتىلىپتۇ پولو ئوخشىغان.

شاھزادىگە ئايرىم ئېپكىلىپ،
ئاش تارتىپتۇ زەھەرنى سېلىپ.

يۈراپ بۇنى سىزىپتۇ مەردان،
يىگۈزمەپتۇ دوستىغا شۇئان.

بەھرام گەرچە ئىشەنمەپتۇ ھېچ،
ئەمما يىمەي ئولتۇرۇپتۇ تېچ.

كېلىپ ۋەزىر زورلاپتۇ ئاشقا،
ئىكەن ئۇنىڭ غەرىزى باشقا.

ئوز دوستىنىڭ كوڭلىنى ئاياپ،
ئولتۇرۇپتۇ شاھزادە قاراپ.

زىياپەتمۇ ئاياقلىشىپتۇ،
ئوردا تامان يول ئېلىشىپتۇ.

ئوزگىرىپلا قالاركەن بەزى،
ئايتۇرسۇننىڭ نازۇك مىجەزى.

كىرىپ كەپتۇ ۋەزىر بىر كۇنى،
بەھرام بىلەن بىر سوزلەشكىنى.

كەلتۇرۇپ چوڭ تازىم - تەكەللۇپ،
ئوزىچە ئۇ مېھرىۋان بولۇپ:

”يىراق جايدىن ئېپكەلگەچ كېلىن،
ئوقۇدۇم مەن سىزگە ئاپىرىن.

ئەمما كېلىن كەلگەندىن بېرى،
بولالماستىن كېسەلدىن نېرى.

تۇگە سۈتى ئىچىپ بېقىشنى،
شۈندا رەنجى شىپا تېپىشنى،

دەپتۇ بىزنىڭ خىزمەتچىلەرگە،
چۆرىلەرگە، مەسلەتچىلەرگە.

تۇت مەرگەننى قىلدىم مەن هازىر،
ئوۋچىلىقتا تولىمۇ ماهىر،

چىقامسىز كىن بىللە شاهزادەم،
يايلاقلارنى كورۇپ، ئالغاچ دەم؟"

ئايتۇرسۇننىڭ پىكرىنى ئالماي
مەردانغىمۇ مەسلىهەت سالماي،

"ماقۇل" دەپتۇ شۇئان شاهزادە،
بۇ سەپەرگە ئىكلەپ ئىرادە.

قوشۇلۇپتۇ تۇت ناتىۋانغا،
كىرىپتۇ تېز تەكلىماكانغا.

ئۇلار چۆلدە ئۇزاق يۈرۈپتۇ،
ئەتىسى بىر ئىزنى كۆرۈپتۇ.

ئىزنى قوغلاپ ئىچكىرلەپ مېڭىپ،
چارچىشىپتۇ ھالىدىن كېتىپ.

بىر توغراقنىڭ تۈۋىگە كېلىپ،
ئولتۇرۇپتۇ بىر ئاز دەم ئېلىپ.

ئۇخلاپ قاپتۇ بەھرام يېنىچە،
ئىش باشلاپتۇ ۋەزىر ئويىچە.

قوللىرىغا خەنجەرنى ئاپتۇ،
شاھزادىنىڭ كۆكسىگە ساپتۇ.

چوچۇپ دەرھال خەنجەر زەربىدىن،
ئويغىنىپتۇ شاھزادە بىردىن.

شۇ چاغ ئايدىڭ بولۇپتۇ ئەھۋال
ئېلىشماقچى بولۇپتۇ دەرھال.

ھەمراللىرى ئۇنىڭدىن ئاۋال،
قولللىرىغا ئېلىشىپ قورال،

تۇرغىدەكمىش قاراپ، دىۋەيلەپ،
شاھزادىدىن تارتماي قىلچە تەپ.

شۇنداقتىمۇ سۇغۇرۇپ قىنىدىن
قىلىچىنى ئاپتۇ يېنىدىن.

قاتتىق زەربە يىگەچ كوكسىگە
يىقىلىپتۇ قۇمنىڭ ئۇستىگە.

پىقىراپتۇ، قېيىپتۇ ئالەم،
ئېچىنماپتۇ ئاڭا ھىچ ئادەم.

تەككەن چاغدا قۇم دوڭگە بېشى
توكۇلۇپتۇ تاراملاپ يېشى.

قۇم دوۋىسىن مەھكەم قۇچاغلاپ،
چاقىرىپتۇ مەردانىنى توۋلاپ.

AltunOq

”مەردان!“ دەپ ئۇ تۇۋلاۋاتقاندا
ئات كىشنەپتۇ تەكلىماكاندا.

كەپتۇ مەردان چومۇلۇپ تەرگە،
دوستى كۆلپەت چەككەن بۇ يەرگە.

كەپتۇ ـ دە، ئۇ دۈشمەنلەر بىلەن
ئوزلىرىگە ئوچمەنلەر بىلەن.

قىلىشىپتۇ قاتتىق، جىددى جەڭ
تۇت رەقىپكە قارشى تەڭمۇ ـ تەڭ.

بويىلىپتۇ قۇم ئۇستى قانغا،
تەڭ كېلەلمەي ئۇلار مەردانغا.

قېچىشىپتۇ ئارقىغا قاراپ،
قالغانلىرى ھەريانغا تاراپ.

مەردان قوغلاپ ئارقىدىن سۇرۇپ
بىرسىنىمۇ قويماي ئولتۇرۇپ

كەپتۇ يۈگرەپ دوستى قىشىغا
تىزلىنىپتۇ كېلىپ بېشىغا.

بەھرام ياتار ئىكەن تولغۇنۇپ،
ئەڭلى قىزىل قانغا بۇلغۇنۇپ.

ئېچىنىپتۇ مېھرىنى چېچىپ،
سۇ بېرىپتۇ قۇمرىنى ئېچىپ.

بەھرام قاتتىق ھاسراپ تۇرۇپ
يۈرەكلىرى گۈپۈلدەپ ئۇرۇپ،

توختاپ قېلىپ دەمدىن ئاردلاپ
دەپتۇ يەنە ئاستا شىۋىرلاپ:

”ئۇلۇق قول ۋەزىر ئىكەن باغرى تاش،
ئىنتىقام ئال مەن ئۈچۈن ئاداش.

ئايتۇرسۇننى پانايىڭغا ئال،
بىچارىگە بولمىسۇن ئۇۋال ……“

دەپتۇ ـ دە، ئۇ نەپەستىن قاپتۇ،
مەردان ھۆكرەپ يىغىنى ساپتۇ،

ئەمدى گەپنى ئوردىدىن باشلاي،
بۇندىن ھەممە خەۋەردار بولغاي:

يامان نىيەت ساقلاپ ئىچىدە
شۇمپەن ۋەزىر بىر كۈن كېچىدە.

ئايتۇرسۇننىڭ ھوجرىسىن قەستلەپ،
كەپتۇ ئاستا ئىشىككە دەسسەپ.

ئۇخلار ئىكەن پەرىزات شۇ تاپ،
ئۈزگەن ئايدەك نۇرانە چاقناپ.

جانان زۇلفى ھەريان چېچىلىپ،
سۆيگۈ ـ ئىشقى گۈلدەك ئېچىلىپ.

تاراققىدە ئىشىكنى ئېچىپ
كىرسە ۋەزىر ۋەھىمە چېچىپ.

دەس تۇرۇپتۇ ئايتۇرسۇن چوچۇپ،
قورققىنىدىن ئۈزايى ئوچۇپ.

ئايتۇرسۇننىڭ يېنىغا قاراپ،
كەپتۇ ۋەزىر ئاستا خىقىراپ.

شاھزادىنىڭ ئۆلگەنلىگىنى
دەشتكە، قۇمغا كۆمگەنلىگىنى،

غورۇر بىلەن كۆلۈپ ئېيتىپتۇ،
ئاڭلاپ پەرى يىغلاپ كېتىپتۇ.

ئاندىن ئىزھار قىپتۇ مۇھەببەت،
ئايتۇرسۇنغا ئاز بولغاندەك دەرت:

"ئايدىن گۈزەل سىزنىڭ ھۆسنىڭىز
يىراق، ئەمدى يالغۇز ئۆزىڭىز.

ئورتەندىم مەن ئىشقى - پىراقتا،
ئېيتمىغاندىم سىزگە يىراقتا.

بەللە ئۆتسەك ئەمدى ئىككىمىز،
تەكلىۋىمنى قوبۇل قىلسىڭىز؟"

ئاڭلاپ پەرى قەھرىگە كەپتۇ،
غەزىۋىنى باسالماي دەپتۇ:

"ۋىجدان يوقكەن، ئەي ۋەزىر سەندە،
سەن ئىكەنسەن پەس كوڭۇل بەندە.

Altun0q

مۆمكىن ئەمەس ساختا تەلەپكە
ئورۇن بېرىش ۋىجدان، قەلبتە.

ياخشىلىقچە كوزۇمدىن يېقال،
كاجلىق قىلساڭ بولسەن ئوسال!“

”سەكرەپ كەتمەڭ ئۇنچە مەلىكەم،
مەن كۆيگىلى بۇ ئوتتا نىكەم.

كويگىنىمنى ئوبدان بىلسىڭىز
تەلۋىمنى ئويلاپ كورسىڭىز،

سۇ ئىچىدۇ مەندىن دىلىڭىز
ئېچىلىدۇ غۇنچە، گۈلىڭىز!“

”سەندەكلەرنى كوزگە ئىلمايمەن،
تەكلىۋىڭنى قوبۇل قىلمايمەن.

مېنىڭ ئاتام هارۇن بولىدۇ،
پۈتكۈل جاهان ئوبدان بىلىدۇ.

كۈچ - قۇۋۋەتكە تولغاندۇر راسا،
قۇدرىتىدە داڭلىق پادىشا.

ئەگەر ماڭا باقساڭ چىقىلىپ،
ئەدىبۇنىڭنى بېرىدۇ كېلىپ“

”سۇ ئاستىدا سىزنىڭ دادىڭىز،
ئاڭلانمايدۇ زىل ئاۋازىڭىز.

قۇتۇلمىغان ھېچقانداق جاھىل،
تەدبىر نىمگە بولماستىن مايىل ......“

دەپتۇ - دە، ئۇ قىزغا تاشلىنىپ،
كېتىپتۇ بىر كۈرەش باشلىنىپ.

ئايتۇرسۇنمۇ قاتتىق ئېلىشىپ،
بوي بەرمەپتۇ قارشى چېلىشىپ.

ئاشۇ زۇلمەت باسقان كېچىدە،
جەڭ باراركەن ھوجۇر ئىچىدە.

بېسىۋاپتۇ ۋەزىر نائىنساپ،
ئايتۇرسۇننى يەرگە چىڭ نىقتاپ.

ئايتۇرسۇنمۇ ماغدۇردىن كېتىپ
ئېلىشاركەن ئاستىدا يېتىپ.

ۋەزىر رەھىم قىلماي ئۇنىڭغا،
سورىمەكچى بوپتۇ بۇلۇڭغا.

دەل شۇ چاغدا ئىشىك ئېچىلىپ،
مەردان كىرىپ كەپتۇ ئېتىلىپ.

كىرگەن پېتى بىر پەشۋا ئېتىپ،
غۇلىتىپتۇ ۋەزىرنى تېپىپ.

ئايتۇرسۇننى يولەپ تۇرغۇزۇپ،
چاڭگىلىدىن ياۋنىڭ قۇتقۇزۇپ.

سوزۇپتۇ ئۇ دوستلۇق قولىنى،
يورۇتۇپتۇ هايات يولىنى.

شۇ ئەسنادا ۋەزىر قېچىپتۇ،
تۈن قوينىغا ئۆزىنى ئېتىپتۇ.

تىكلىپتۇ پەرى مەردانغا،
شۇ ۋاپادار، چىن قەدىردانغا:

"دوستۇڭ ئولدى، خەتەرلىك ئەھۋال
بۇ خەتەردىن سەن قۇتقۇزۇپ ئال.

شۇ بالاغا تاشلىما مېنى،
ئۆمرۈم بويى قەدىرلەي سېنى ......“

دەپتۇ ئاگا تەسەللى بېرىپ،
ئاق كوڭۇللۈك، مەردانە غېرىپ:

”بەھرام مېنىڭ دوستۇم بولىدۇ،
دوستلۇق ئەبەت يالقۇنلىنىدۇ.

شۇم رەقىپتىن ئېلىپ ئىنتىقام،
ئۆز بۇرچۇمنى قىلاي مەن تامام.“

مەردان شۇندا قىلالماي تەخىر،
شاھ ئالدىغا كىرىپتۇ ئاخىر.

كىرىپتۇ ـ دە، دەردىنى توكۇپ،
پاش قىلىپتۇ ۋەزىرنى سوكۇپ:

ئۇڭ قول ۋەزىر بەكمۇ ئىنساپسىز،
جىنايىتى ئېغىر، ھىساپسىز.

شۇنداق مىرەز، شۇمنى ساقلاپسىز،
ئاتا، ئۇڭ قول ۋەزىر قىلىپسىز.“

ئارۇن ئاڭلاپ باشتىن بۇ گەپنى،
تىنىپ كەتكەن ئەلەمنى، دەرتنى،

ئەسلەپ ئوغلىن يىغلاپ كېتىپتۇ،
رەقىبىنى تونۇپ يېتىپتۇ.

چىدالماستىن دەرتكە، غەزەپكە،
بىردىن ئىگىز راۋاق تەرەپكە،

جاللاتلارغا بېرىپتۇ پەرمان،
ئۆلتۈرۈشكە ۋەزىرنى شۇئان!

جاكاچىلار پۈتكۈل شەھەرگە،
جاكالاپتۇ چوڭ ھەم كىچىككە.

بۇ قاتىلنى ئەچىقىپ ئاندىن،
غۇلىتىپتۇ بىر ئىگىز تاغدىن.

يىقىلىپتۇ ئوردىدىن چايان،
بۇ ئىش بوپتۇ ھەممىگە ئايان.

قىلىپ كاتتا توي ھەم تاماشا:
جاكالاپتۇ ئارۇن پادىشا:

"پۇتكۇل ئەلگە بولسۇنكى ئايان،
پىقىر بۈگۈن يەنە شادىمان.

مەردانجانمۇ ئۆزەمنىڭ ئوغلۇم،
پەرزەنتلەرگە كوكسۇمدە قولۇم.

ئايتۇرسۇننى بەردىم مەردانغا،
يەتسۇن ئۇلار بىللە ئارمانغا.

بولسۇن ئادا ئاتىلىق قەرزىم،
بولسۇن تامام بۇرچۇم ۋە پەرزىم.

بۇ مەرىكە كەڭ-تاشا بولسۇن،
شەھەر كۈلسۇن، بارچە ئەل كۈلسۇن".

شەھەر خەلقى توينى ئويناپتۇ،
ھەممە خۇشال، راسا قايناپتۇ.

مۇرات تىپىپ ئاشۇ ئىككى ياش،
بوپتۇ مەڭگۈ ۋاپادار يولداش.

"رەمبال"

بار ئىكەن ھەم يوق ئىكەن،
ئاچ ئىكەن ھەم توق ئىكەن،
بىر تۇل خوتۇن بار ئىكەن،
نامرات ئىكەن، خار ئىكەن.
بار ئىكەن بىر بالىسى
(مۇمايىنىڭ كوز قارىسى)،
ئۇنى تېزراق ئويلەشنى
نەۋرىسىنى بولەشنى،
ئويلايدىكەن ھامانە،
ئوتكەنسېرى زامانە.
دىلدىن ئارزۇ كەتمەپتۇ،
ئەمما قۇربى يەتمەپتۇ.
يا يوق ئىكەن تۇققىنى،
ياردەم، نەپمۇ يۇققىنى.
دەپتۇ موماي بىر كۇنى
ئولتۇرغۇزۇپ ئوغلىنى:

"كونلاردىن بىلىپ قال:
قالغان ئىكەن بىر ماقال
نامرات بولساڭ شەھەر ئال،
يىراقلارغا يولنى سال
سەنمۇ يىراق بېرىپ باق،
يۇرت ئارىلاپ كورۇپ باق."
"خوپ دەپتۇ - دە، بالىسى،
رازى بولغاچ ئانىسى.
ئوز كۈننى ئىلىشقا،
تەييارلىنىپ مىڭىشقا،
بىلىگە نان تۇگۇپتۇ،
سەھرا ئارا يۇرۇپتۇ.
دەريالاردىن ئوتۇپتۇ،
تاغدىن ھالقىپ كېتىپتۇ.
مىڭىپتۇيۇ، مىڭىپتۇ،
بىر شەھەرگە بېرىپتۇ.
ھېچ كىشىنى تونۇماي،
شۇڭا يېقىن يولىماي،
ئولتۇرۇپتۇ رەستىدە،
نامراتلىقنىڭ دەستىدە.
تاماق يىمەي ھەپتىدىن،
كۈننىڭ قىزىق تەپتىدىن،
ياماپاشلاپتۇ، يېتىپتو
بىردىن ئۇخلاپ كېتىپتو.

راھەتلىنىپ شىرىنجان،
چۈش كورۈپتۇ شۇ ھامان.
كۆلۈمسىرەپ بىر بوۋاي
مېھرىۋان، بەك خۇش چىراي،
ھاسا تۇتۇپ قولىغا،
كەپتۇ ئاستا ئالدىغا.
يىگىتكە بىر سەپسېلىپ
مۇنداق دەپتۇ گەپ قىلىپ:
”تۇرغۇن بالام ئورنىڭدىن
توختاپ قالما يولۇڭدىن.
ماڭغىن ئۇستەڭ ياقىلاپ،
ئەتراپىڭغا ھەم قاراپ.
ئۇچقىنىشىدۇ بىر ئوڭكۈر
بۇ ئوڭكۈرنى ئوبدان كور.
بولغان ئىشنى كورۈپ ئال،
تەسراتنى دىلغا سال.
گەپ قىلماستىن ئوتۇپ كەت،
چوڭ كوچىغا بېرىپ يەت.
ئولتۇر ئۇندا دەم ئېلىپ،
بىكار تۇرماي رەم سېلىپ.
قاراپ ئۇستى - بېشىڭغا،
بىرسى كېلەر قېشىڭغا.
كەتمەي ئەگىپ يېنىڭدىن
گەپ سورايدۇ سېنىڭدىن.

كورگىنىڭنى ئېيتىپ بەر،
بىكار كەتمەس ئاققان تەر"
دەپتۇ بوۋاي يىرقاپتۇ،
بالا ئويغىنىپ قاپتۇ.
ياتقىدەكمىش رەستىدە،
دەرمانى يىق بەستىدە.
ئورنىدىن دەس تۇرۇپتۇ،
ئوستەڭ بويلاپ يۈرۈپتۇ.
بارسا ئۆڭكۈر ئالدىغا
بىر ئويمانغا، دالدىغا،
بىر كالىنى ئۈچ ئادەم
سويار ئىكەن بولۇپ جەم.
بالا بۇنى كۆرۈپتۇ،
دىلغا پۈكۈپ يۈرۈپتۇ.
ئۇ بىر ھازا مېڭىپتۇ،
چىڭ كوچىغا بىرىپتۇ.
ئولتۇرۇپتۇ دەم ئېلىپ،
قۇملاق تىزىپ، رەم سېلىپ.
كەپتۇ ئاستا بىر ئادەم
باسقان ئۇنى ئېغىر غەم.
بۇ بالىنى رەمچى دەپ
زېھنى ئۆتكۈر پەمچى دەپ،
ئۆزمەي ئۇندىن كوزىنى،
ئېيتىپتۇ بۇ سوزىنى:

AltunOq

”دەردىڭگە يەت ھەي بالا،
يۇتۇپ كەتتى بىر كالا.
ئىزلەيمەن ھېچ تاپالماي
يا خاتىرجەم ياتالماي.
قېنى ماڭا رەم سالغىن
دۇئايىمنى بىر ئالغىن!“
ئۇ ”سوپ“ دەپتۇ ساپتۇ رەم
دىلىدىن كېچىپ ياخشى پەم:
”ئوستەڭ بويلاپ يۈرسىز،
بىر ئوڭكۈرنى كۆرىسىز.
شۇندا سىزنىڭ كالىڭىز
يىراق ئەمەس ئارىڭىز“
گوشنى جايلاپ بولغاندا
ماڭايلى، دەپ تۇرغاندا،
تۇتۇلۇپتۇ ئۈچ ئوغرى،
بولمىغاچقا ئىش تىزغىرى.
تاپقاچ ئاخىر كالىنى،
ئەسلەپ رەمچى بالىنى.
شاتلىق سىغماي دىلىغا،
كەپتۇ بالا يېنىغا.
كوپ رەھمەتلەر ئېيتىپتۇ،
خېلى كايىپ كېتىپتۇ.
كەپتۇ باشلاپ ئۆيىگە
تەكلىپ قىپتۇ تۇرىگە.

مېھمان قىلىپ كۈتۈپتۇ،
نازۇ - نېمەت تىزكۈپتۇ.
تۇرۇپ قاپتۇ نەچچە كۈن،
ئۇيناپ "رەمبال" كۈنۈ - تۈن.
بۇ ئادەمكەن سودىگەر
قىلى ئەپلىك ھەم چىۋەر.
گەپكىمۇ بەك ئۇستىكەن،
شەھەر شاھى دوستىكەن.
شۇ كۈنلەردە شاھنىڭ
پاسىۋانى - داھىنىڭ،
ئەڭگۈشتىرى يۈتۈپتۇ،
يۈتۈپ ئۈچ كۈن ئۆتۈپتۇ.
ئەڭگۈشتەرنى ئىزلىدىن،
ئىزىز كورۇپ جىنىدىن.
ئايرىماسكەن قولىدىن
ھەر بىر سەپەر - يولىدىن.
بارمىغىدا يالتىراپ
زىننەت بېرىپ پارقىراپ،
تۇرار ئىكەن نۇر چېچىپ،
شاھنىڭ كوڭلىنى ئېچىپ.
شاھ بولۇپتۇ ئاۋارە
كوڭلى مەيۈس سەكپارە.
تاپالماپتۇ ئاختۇرۇپ،

قاپتۇ زارلاپ، ئاھ ئۇرۇپ.
ئاڭلاپ بۇنى سودىگەر،
شۇ كۈنى نامازدىگەر،
بىر ئوي كەپتۇ دىلىغا،
كىرىپ شاھنىڭ يېنىغا،
سالام بېرىپ ئېگىلىپ،
دەپتۇ مەسلىھەت بېرىپ:
"ئويۇمدە بىر رەمبال بار،
ئۇنىڭدا كوپ ئامال بار.
ئۇ شۇنچىلىك دانىشمەن،
قۇتۇلالماس ھىچ دۈشمەن.
شۇ "رەمبال" غا دەپ باقساق،
ئۇنى ئىشقا سېپ باقساق،
ئەسقاتىدۇ بۇ ئىشتا
يوقتۇر شۇبھە تېپىشتا."
شاھ ئويلىنىپ تۇرۇپتۇ
كوڭلى بىر ئاز يورۇپتۇ.
دىلغا ئۈمىت تولۇپتۇ،
چاقىرماقچى بولۇپتۇ:
"ئوبدان ئەقىل كورسەتتىڭ،
مېنىڭ ھالىمغا يەتتىڭ.
مۇنداق ئىسىل دەنانىڭ—
يۇرتقا ئۇنگەن رەنانىڭ،

ئۆزەم باراي ئالدىغا
يېتەي دەردى - ھالىغا،
بولشۇن مېھمان ئۆردىدا
پېقىرنىڭ گۈل يۇرتىدا":
ئولتۇرۇپ شاھ مەيگە،
مېڭىپتۇ تېز پەتىگە.
كوپ ئۆتمەستىن ئەزەمەت،
ئۆردىغا قىپ مەرھەمەت،
زىلچە گىلەم ئۈستىدە
نۇر چاقناپتۇ بەستىدە.
كەپتۇ ئاگا بىر ئامەت
باشلىنىپتۇ زىياپەت.
ھەر خىل تائام تولۇپتۇ،
نەغمە - ناۋا بولۇپتۇ.
تارقىلىپتۇ سورۇنمۇ،
كەچمۇ ئەمەس بۇرۇنمۇ.
رەمبالغا سېپ مەسلىھەتنى،
شاھ ئېيتىپتۇ مەقسەتنى:
"يۇتتى ئۈزۈك ئەگگۈشتەر،
ھازىرغىچە يوق خەۋەر.
چىقماس ھىچبىر دىلىمدىن،
تاماق ئۆتمەس گېلىمدىن.
ھوزۇرۇمدا ياتسىڭىز،

شۇ ئۇزۇكنى تاپسىڭىز.“
ئاڭلىغاندا بۇ گەپنى،
چۇشىنىپ شان ـ شەرەپنى،
غەم تولۇپتۇ كوكسىگە،
تاغ غۇلاپتۇ ئۈستىگە.
قاپتۇ ئويلاپ ئولتۇرۇپ
مۇشكۇللاتتىن ئاھ ئۇرۇپ.
ئەمدى قانداق قىلغۇلۇق،
بۇ سوئالغا نىم دىدۇق؟
ئويلاپ ئامال تاپالماي،
ئۇخلىيالماي، ياتالماي،
چىقىپ ئاستا ھويلىغا،
كىرىپ تۈننىڭ قوينىغا،
يۇرسە مىڭىپ ئايلىنىپ،
غەمگە چومۇپ باش قىتىپ.
ئاڭلىنىپتۇ بىر ئاۋاز،
بىردە قوپال، بىردە ساز.
تۈن قوينىنى يىرىپتۇ
تام تۈۋىگە بىرىپتۇ.
دەرىزىدىن قاراپتۇ،
ئوي ئىچىنى ماراپتۇ.
ئوز جىنىدىن تويغاندەك
بۇ دۇنيانى قويغاندەك،

AltunOq

سىرتماق سېلىپ بويىنغا
ئېسىلىپ چوڭ شوينىغا،
بىرسى تۇرغان خاقىراپ،
كوزى چەقىقان پارقىراپ.
رامنى ئۇرۇپ چىقىپتۇ،
ئويگە ئوزىن ئېتىپتۇ.
ئاغامچىنى كېسىپتۇ
بويىندىن تېز يېشىپتۇ.
"سىرتماق سېلىپ ئېسىلىپ
جېنىڭ شۇنچە قىينىلىپ،
نىمە گۇنا ئوتكۇزدۇڭ
قايسى ئىشتىن كەتكۇزدۇڭ؟
ئوزەڭ نىمە ئادەمسەن،
ئېيت، دەردىڭنى ئۇقاي مەن؟"
نا تونۇش ئېيپ دېمىنى
بايان قىپتۇ غېمىنى:
"قۇل ئىدىم مەن ئوردىدا
ئىشلەپ هايۋان ئورنىدا.
يەر سۇپۇرسەم بىر سەهەر،
ئۇچراپ قالدى ئەڭگۇشتەر.
ئېزىپ ئۇنى ئاپتىمەن،
چونتىگىمگە ساپتىمەن.
كەپتۇ دەكمىش ئاڭلىسام

ئوردىغا بىر چوڭ ئۇستام،
ئىكەن بەكمۇ دانىشمەن
سەزگۈر ھەمدە بەك چىچەن.
تاپقىدەكمىش نەرسىنى
ھەتتا كىرىپ ئەرشىنى.
ئۇ كورسەتسە دەل مېنى،
دىسە" ئەگگۈشتەر قېنى؟"
شاھ ئالدىدا شەرمەندە
بولمامدۇ بۇ قۇل بەندە.
قالغىچىلىك تۇتۇلۇپ،
ئولەي دىدىم بوغۇلۇپ!"
رەمچى كۈچكە تولۇپتۇ،
كوكسى-قارنى يورۇپتۇ.
بىر ئەقىلنى ئويلاپتۇ
قۇلدىن مۇنداق سوراپتۇ:
— پادىشا قۇش باقامدۇ،
كوڭلىگە قۇش ياقامدۇ؟
— بۆرۈنلاردا باقاتتى،
كوڭلىگىمۇ ياقاتتى.
ھازىر ئۈچ تال غىزى بار،
شۇنىڭغىمۇ جاھان تار.
— ئانداق بولسا سەن شۇتاپ
كىچىككىنە خېمىر تاپ.
ئەگگۈشتەرىڭنى ئېلىپ

يۇگە خېمىرغا سېلىپ.
بېرىپ غازغا يېگۈزگىن،
كانىيىدىن كىرگۈزگىن.
يېگەن غازنى بىلىپ ئال،
پېيىگە بىر بەلگە سال.
قايتىپ كەلگىن خاتىرجەم،
بۇ ئىشىڭدىن يېمەي غەم،
ئارام ئالغىن، ئۇخلىغىن،
ھېچنەرسىدىن قورقمىغىن!"
مالاي خۇشال بولۇپتۇ،
رەڭگىگە قان تولۇپتۇ.
خېمىر تېپىپ كېچىدە،
دەرھال، بىردەم ئىچىدە،
ئەڭگۈشتەرنى يوگەپتۇ،
غاز قېشىغا يۈگرەپتۇ.
كۆن چىقىپتۇ ئېچىلىپ،
نۇرى ھەريان چېچىلىپ.
راۋاق ئۈستى يورۇپتۇ،
ئەل ئويغىنىپ تۇرۇپتۇ.
شاھ تۇرۇپتۇ شۇ سەھەر
ئاڭلىماققا خۇش خەۋەر.
نەۋەتىپ بىر ئامبالنى
چاقىرتىپتۇ "رەمبال"نى:
"تېڭشاپ ياتسام كەلمىدىڭ
بىرەر شەپە بەرمىدىڭ.

رەم سېلىپمۇ باقتىڭمۇ
ئۇزۇگۇمنى تاپتىڭمۇ؟“
”رەمبال“ گەپنى بۇراپتۇ،
پادىشادىن سوراپتۇ:
”بەزى شاھلار قۇش باقار،
قۇشنىڭ خۇلقى بەك ياقار.
بەزىلىرى باقمايدۇ،
قۇش ئاۋازى ياقمايدۇ.
سىلى قۇشقا خۇمارمۇ
ئوردىمىزدا قۇش بارمۇ؟“
”مەنغۇ قۇشقا خۇماردىم
قالدى ئۇچى ئۇلاردىن“
”كەلتۇرۇلسۇن مەن كورەي،
كورۇپ بىر تەبىر بېرەي“
غازنى ھەيدەپ كېلىشكە
بۇ ھىكمەتنى بىلىشكە،
بۇيرۇپتۇ قۇل - مالاينى
(بىزگە تونۇش گادايىنى).
كەپتۇ غازلار غاقىلداپ،
نەپسىلىرى تاقىلداپ.
كەپتۇ بىرسى لاغايلاپ،
دەسسەپ ئاستا، ئاۋايلاپ.
بىر تال پېيى سىرۇلۇپ
بەلگە ئىنىق كورۇلۇپ.

AltunOq

”رەمبال“ ئۇنى تۇيۇپتۇ،
”سويۇڭلار!“ — دەپ بۇيرۇپتۇ.
بىر تەڭنىنى قويۇپتۇ،
غازنى دەرھال سويۇپتۇ.
ئايان بولۇپ ھەممىگە،
ئەڭگۈشتىرى تەڭلىگە؛
تورۇككىدە چۇشۇپتۇ،
پەمى ئىشقا ئېشىپتۇ.
ئېلىپ شاھقا سۇنۇپتۇ،
شاھمۇ ئۇنى تونۇپتۇ.
شاھقا رەمبال يېقىپتۇ،
شەپقەتلىرى ئېقىپتۇ.
بارىكاللا ئوقۇپتۇ
مەدھىيىلەر توقۇپتۇ.
ماختار ئىكەن ھەر جايدا
ھەر سورۇندا، ھەر چايدا.
شاھنىڭ قىزى بار ئىكەن،
كوزلىرى خۇمار ئىكەن.
قۇندۇز ئىكەن قاشلىرى،
سۇمبۇل ئىكەن چاچلىرى.
بال تاماركەن لېۋىدىن،
نۇر ياغاركەن چېھرىدىن.
بەختلىك دەپ ئۇزىنى،
شاھ بېرىپتۇ قىزىنى.

"رەمبال" تاپقاچ ئامالنى،
ئاپتۇ ساھىپجامالنى.
ئايلار، يىللار ئۆتۈپتۇ،
شاھمۇ ئۆلۈپ كېتىپتۇ.
شاھنىڭ سوزى بويىچە
ۋەسىيىتى، ئويىچە،
رەمبال ئاپتۇ شاھلىقنى
قۇچۇپ ئامات، شاتلىقنى.
يۇرتنى ئادىل سوراپتۇ،
چۆلنى گۈلگە ئوراپتۇ.
"ھەر بىر ئىشتا پەم كېرەك
ئۆتۈككىمۇ چەم كېرەك"،
دېگەن ماقال تۇرۇلۇپ
شۇئان لايىق كورۇلۇپ،
ئەل كوڭلىگە ياراپتۇ،
ئەلدىن ئەلگە تاراپتۇ.

قارىغايىنىڭ نەسىھەتى

بۇرۇن بۇرۇنكەن، تۇلكە ۋەزىركەن،
مايمۇن پادىشا، توشقان خىزىركەن.

تايغان توق ئىكەن، بورە ئاچ ئىكەن،
ھۆپۈپ بىچارە يالىڭاچ ئىكەن.

ئۇ چاغ بۇ جايلار تاغ-ئورمان ئىكەن،
گويا مۇستەھكەم بىر قورغان ئىكەن.

قارغايلار قىش-ياز ياشاپ بۇ يەردە،
ئىناق - ئوملۇقتە بوپتۇ بىر گەۋدە.

قىشتا ئاپپاق قار ياققان كۈنلەردە،
جۈت ۋە شىۋىرغان ئاققان تۈنلەردە؛

ئۇلار مۈرىنى مۈرىگە تىرەپ،
جەڭ قىلغان ئىكەن يۇرت غېمىنى يەپ.

كوكلەمدە چەكسىز شاتلىقتا تولۇپ،
ياشىغان ئىكەن تەڭ ھوزۇرلۇنۇپ.

زۇمرەت سۇلىرى سەكرىشىپ تاشقا
ئۇنچىدىن چەشمە چېچىشىپ قاشقا،

رەڭمۇ ـ رەڭ گۇللەر كەتسە ئېچىلىپ،
مەشۇت گىلەمدەك ھەيۋەت تۇس ئېلىپ؛

مەيىن شامالدا تۇراركەن مەغرۇر
قاپلاپ ۋۇجۇدىنى يۇكسەك بىر غۇرۇر.

بۇ يەردە بىر تۇپ قارغاي بار ئىكەن،
ئۇزى مويسىپىت، ئەقىلدار ئىكەن.

ھەممە ئاڭلاركەن ئۇنىڭ گېپىنى
كورسەتكەن ئەقىل، پىكىر، دىتىنى.

ئەلدە بار ئىكەن ئىززەت ـ ھورمىتى،
يورتتا چوڭ ئىكەن نام، ئىناۋىتى.

بىر كۇنى تاققا سىغىزخان كېلىپ،
ئەتراپقا، كوپكە بىر نەزەر سېلىپ.

دەپتۇ شاراخلاپ: "دىققەت قىلىڭلار،
گېپىمگە مېنىڭ قۇلاق سېلىڭلار:

ئىنسانلار ئۇزاق ۋاقىتلار ئويلاپ
ياساپ چىقىپتۇ ئاجايىپ ئەسۋاپ.

ئەسۋاپ ئىسمىنى قويۇپتۇ پالتا،
سېپىمۇ ئۇنىڭ ئەمەسكەن كالتا.

خىقلەر قولىنى يولدەپ، يۇمشىتىپ،
ئۇرغاندى ئۇزۇن سېپىنى تۇتۇپ.

نى، نى دەرەخلەر تەسلىم قىلدى جان،
دات - پەريات بىلەن يىقىلىپ شۇئان."

قارغايلار ھەيران تۇرۇشۇپ قاپتۇ،
بىر چوك ۋەھىمە تاغنى قاپلاپتۇ.

بارغاندا خەۋەر چوققىغا يېتىپ،
دەپتۇ بەزىلەر ئالدىراپ كېتىپ:

"ھازىرلىنىڭلار، تۇرۇڭلار يەڭنى،
تۇققانلار ئۇچۇن باشلايمىز جەڭنى.

AltunOq

ئۆلسەك بۇ يولدا مەيلى بىز رازى،
قالساق مۇبادا بولارمىز غازى."

تاش ئۈستىدىكى قارغاي سۆز ئېلىپ،
دەپتۇ: "ھېكمىتىن كورسەتسۇن كېلىپ.

ئاڭلىغان گەپتىن قىلىپ چوڭ تەشۋىش،
ئالدىراپ خاتا باشلىمايلى ئىش"

قاپتالدا، پەستە تۇرغان توپ قارغاي
دەپتۇ پالتىنى كوزىگە ئىلماي:

"بەلكىم پالتىمۇ پۇشتىمىز بولار،
كورسەك تونۇشۇپ خۇشتىمىز تولار.

بىزچە ئۇنىڭدىن قىلمايلى ۋايىم،
ئەندىشە بىلەن ئوتمەيلى دائىم."

شۇ چاغ مويسىپىت قارغاي سۆز ئېلىپ
(باياتىن تۇرغان ئىكەن سەپسېلىپ)،

قەددىنى رۇسلاپ تەمكىنلىك بىلەن
سوراپتۇ سوئال غەمكىنلىك بىلەن:

"ئوزىگە شۇنچە سالمىغان يۇگەن،
پالتىنىڭ سېپى نىمىدىن ئىكەن؟"

"سېپى ياغاچتىن، — دەپتۇ سىغىزخان،
گەپنى ئوزىچە شەرھىلەپ شۇئان، —

ھىكمىتى ئۇنىڭ سېپىدە ئىكەن،
سېپمۇ شۇنداق ئېپىدا ئىكەن.

ئۇستاملار ئۇنىڭ سېپىنى تۇتۇپ،
ياغاچ ئەھلىنى قىردى يوقىتىپ.

رەھىمسىز شۇمنىڭ نەسلى تومۇركەن
تەلەتى سورۇن، رەڭگى كومۇركەن.

بىزنىڭ يۇرتتىكى كوركەم دەرەخنى،
كوزىگە ئىلماي شۇنچىلا خەقنى،

بىر باشتىن چۇشۇپ چاندى راسا،
ئورلىدى كوككە پەريات ۋە ھازا."

سىغىزخان شاختىن كېتىپتۇ ئۇچۇپ،
شىشىدەك سۇزۇك ئاسماننى قۇچۇپ.

× ×

قارغايلار تۇرۇپ ئويلىنىپ قاپتۇ،
تالاي ئىشلارنى ئېسىگە ئاپتۇ.

قۇۋزاقلىرىدىن غەزەپ تېشىپتۇ،
يوپۇرماقلىرى پەچىرلىشىپتۇ.

مويسىپىت قارغاي تۇتۇپ ئوزىنى
داۋام قىلىپتۇ يەنە سوزىنى:

"بالا كەلمىسۇن ئوز قېرىنداشتىن،
ئېيتىپ كەلدىممەن بۇ سوزنى باشتىن.

قېرىنداشلاردىن كەلسە يامانلىق
بولمايدۇ ئەلگە ئەسلا ئامانلىق.

ئوتكەن ئىشلارغا خەير، سالاۋات،
ئۇيۇشايلى چىڭ تېپىشقا نىجات.

بىرلىك بولماستىن تىرىكلىك بولماس،
ئوملەشكەن كۇچنى ھېچكىم بۇزالماس.

جېكىيمەن يەنە بولماي ئارسالدا
ھۇشيار تۇرۇڭلار جەڭگە ھەر ھالدا.“

ھەممە زەڭ قويۇپ ئاڭلاپتۇ گەپنى،
تەييارلىق قىپتۇ بەرمەي پۇرسەتنى.

قاراڭغۇ چۈشۈپ بولۇپتۇ كېچە،
قاپلاپ ئورماننى زۇلمەت ئۆزگىچە.

ئەتراپلار جىمجىت سۈكۈتتە ئەنسىز،
(پەقەت تاغ سۈيى ئاقاركەن غەمسىز).

نەدىندۇ كەپتۇ ھەرقۇشنىڭ ئۈنى
تىنماي سايرايمىش شۇمپەن شۇ تۈنى.

قاپتالدا ئۆسكەن بىر تۈپ قارىغاي
تۇراركەن بىغەم پەرۋاسىز قىلماي.

بىر چاغ تۇيۇقسىز ئاۋاز ئاڭلىنىپ،
كەپتۇ ئادەملەر پالتىلار ئېلىپ.

بىغەم قارغاينىڭ يېنىغا كېلىپ،
يەڭنى شۇمەيلەپ، چاپاننى سېلىپ.

تەرەپ ـ تەرەپتىن تىگىپ چاناشقا،
باشلاپتۇ ھۇجۇم ھەممە ياغاچقا.

تاق ـتۇق ئاۋازلار ياڭراپتۇ كوككە،
بىر چىراك خەۋپنى يەتكۈزۈپ كوپكە.

پالتىنىڭ سىپىي ئوينابتۇ چىراك رول،
تىغنى تەككۈزۈپ قارغايغا ئۇدۇل.

قارغايلار كورۇپ لەنەت ئوقۇپتۇ،
بىرسى بىرسىنى ئاستا نوقۇپتۇ.

يىلتىزلىرىنى يىقىن ئىپكىلىپ،
مەھكەم تۇتۇشۇپ چىمىڭ گىرە سىلىپ،

ئىغاڭلاپ ئاستا يىقىنلىشىپتۇ،
شاخلارمۇ جىددى ئىقىللىشىپتۇ.

شامالمۇ ئوتمەس بىر گەۋدە بولۇپ،
ۋۇجۇدى كۆچكە، غەزەپكە تولۇپ،

دۈشمەنگە قارشى، خائىنغا قارشى،
ياڭراپتۇ بىردىن كۆرەشنىڭ مارشى.

Altun0q

تۇس ئاپتۇ قالتىس ھەيۋەتلىك ئورمان،
چىقىپتۇ بىردىن شىددەتلىك بوران.

كەپتۇ چوڭ-كىچىك ھەركەتكە تولۇق،
مەدەكلەر بولۇپ ئىتىلىپتۇ ئوق.

يىغىپتۇ يەنە تاش بىلەن شىغىل،
تۇرۇپتۇ جەڭدە ئۇلارمۇ دىيدىل.

بوران گۈكىرەپ دېڭىز تاشقاندەك،
مىڭلىغان يىلقا ئۈركۈپ قاچقاندەك،

باغلار، جىلغىلار كەپتۇ لەرزىگە،
كوتىرىلىپتۇ جەڭ راسا ئەۋجىگە.

ئارقىدىن ۋال-ۋۇل چاقماق چېقىپتۇ،
شاقىراپ دەھشەت يامغۇر يېغىپتۇ.

تاغدىن، يۇقۇرىدىن بىر تاشقىن كېلىپ،
نەرە تارتىپتۇ پەسكە يول ئېلىپ.

ياغاچ كەسكەنلەر قورقۇپ كېتىپتۇ،
ئويمانغا، غارغا ئوزىنى ئېتىپتۇ.

يوقاپتۇ ئۇلار، بولۇپتۇ ۋەيران،
بىرلىك كۈچىدىن قىلىشىپ ھەيران.

تۈن پەردىسىنى يىغىپ كېتىپتۇ،
سۇبھى كوترىلىپ تاڭمۇ ئېتىپتۇ.

ئورمانغا ئالتۇن نۇرلار چېچىپتۇ،
قارغايلار گۈلگۈن چىراي ئېچىپتۇ.

ھۆسنى، قامىتى نۇردا يورۇپتۇ،
ياپراقلار چاقناپ بەرخ ئۇرۇپتۇ.

قارىسا نۇرغۇن قارغايلار يەردە،
جانسىز ياتارمىش ئاشۇ سەھەردە.

ياتارمىش شېھىت بولۇپ ئارماندا،
شىرىن ئارزۇلار قىلىپ جاھاندا.

ئەلەم ـ ھەسرەتتە باغرىنى مۇجۇپ،
ياتقانمىش خۇشبۇي گۈللەرنى قۇچۇپ.

قارغايلار يەنە بولۇشۇپتۇ جەم
تۇتۇپتۇ ئۇلار ئۇچۇن چوڭ ماتەم.

مويسىپىت قارغاي ئوتتۇرىغا چىقىپ،
شېھىلەر ياتقان تەرەپكە بېقىپ،

قاپلاپ كوڭلىنى ئەلەم بىلەن دەرت
قىلىپتۇ مۇنداق چوڭقۇر نەسىھەت:

"بۇلار ئەزەلدىن يىگىلگەن ئەمەس،
دۇشمەن بۇلارنى يەڭمىگىمۇ تەس.

بىراق، پالتىنىڭ سىپى بىزنىڭ زات،
يەڭدى شۇڭلاشقا قەيسەرلەرنى يات.

پەندىيات ئەمدى ساپ بەرمىگەيمىز،
قانلىق ساۋاقتىن گەپنى يىگەيمىز.

پالتا ئوزىدىن قورقماڭلار ئۇنچە،
قورقۇڭلار ئۇنىڭ سىپىدىن شۇنچە."

مۇسىبەتلىكتە ھەممە جىم تۇرۇپ،
قوشۇمىسىنى تۇرۇپ ئويلىنىپ.

تەكرارلىشىپتۇ قايتا بۇ گەپنى،
يۇتۇپ ئىچىگە ھەسرەتنى، دەرتنى:

”پالتا ئۇزىدىن قورقماڭلار ئۇنچە،
قورقۇڭلار ئۇنىڭ سىپىدىن شۇنچە.“

ئۆيلىغانسېرى تۈغرا تېپىپتۇ،
كوپ ئوتمەي بۇ گەپ تاراپ كېتىپتۇ.

بۇ ماقال ئەلگە شۇندىن قاپتىكەن،
خەلق كوڭلىدىن ئورۇن ئاپتىكەن.

Altun0q

دانىشمەن بالا

(شېئىرى چوچەكلەر)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى

شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى تارقىتىدۇ

شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇددا بېسىلدى

1980 - يىل 11 - ئاي 1 - نەشرى

1981 - يىل 2 - ئاي 1 - بېسىلىشى

كىتاب نومۇرى: M10098·444

باھاسى: 0.29 يۈەن

聪 明 孩 子

（童话诗集）

努尔买买提扎曼编著

（维吾尔文）

新疆人民出版社出版

新疆新华书店发行

新疆新华印刷厂印刷

787×1092毫米 32开本 5 印张 1 插页

1980年 11月第 1 版 1981年 2 月第 1 次印刷

印数：1— 15,000

统一书号：M10098·444 定价：0.29元

مۇقاۋا ۋە: تاشپۇلات ئىشلىگەن رەسىملىرىنى

رازىيەم ئۆچۈر

书　号：10098.444
定　价：0.29 元